Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

Серлало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1925 шера дениз ◆ ШОАТТА, 30 ОКТЯБРЬ, 1982 ШУ. ◆ № 130 (8696). ◆ Мах 3 кеп.

КЕРДА ТРАДИЦЕШ — ВАХАРЕ

Общества а сага а социально-культурни вахаре деархІаме моттиг дІалоац традицеша, ІаьдалашІ, обрядаша. Укх деношка 65 шу дуз Сийлахь йоккхача Октябрьски социалистически революце. Советски Іаьдала шерашка Коммунистически партеи Советска правительствай Іалашиате боккха болх баьб керда традицеш, обрядаш вахаре чІоагІдеш, ширдаьннарашна тІагІертта къовсам лоттабеш.

Вай вахарах хІанз дІакъовстаде йиш йолаш дац 7 ноябрь, 1 май, 9 май санна дола советски наьха революционни, тІема, къахьегама цІейш. Уж деззу вай мехка дерригача халкъий юкъара цІейш санна. Уж тІакхачарга сатувсаш, царна вай толамаш дувзаш хул вай даим.

Шоай формашка диллача тайп-тайпара яле а социалистически чІолоацам бола керда традицеш хьахиннай вай общества вахара ерригача оагІонашка. Цу даькъе къаьстта йоккхий эргалонаш хиннай къахьегама вахаре, хьахеллай мах баь наргноаца йІаьхий традицеш, ритуалаш. Массаза гІулакх хиина дІаэттад, берригнешта дакъа а лоацаш коммунистически субботникаш чакхдоахилга, наставничество лелаелга, къахьетама династеш хестаелга, кагирхой болхлой мугІарашка дІаийбелга, кагии нах Советска Эскаре гІулакх де накъабоахилга, дукха кхыдараш. ХІаьта ях лелаелга, цун итогаш елга, керда починаш, хьал а лувцаш, шерра йоаржаелга балха хІара деннарча практикана юкъедахад. Карарча шера республика а мехка а юбилейшта хетаь геттара чІоагІа айеннай яхьа таІиІе. ХІанз вай мехка санна республике а дІахо хьош я «СССР хьаль 60 шу дизара — 60 ударни кІира» яха къахьегама вахта.

Вай цхьайолча районашка, предприятешка, боахамашка наьхера опыт хьаІоаьйа къахьегам хестабара, болхлочун, ахархочун сий айдара, советски наьха эздий оамалаш, халкъа талантий говзал хьахьокхара тІаерзаь йола ритуалаш, фестивалаш, цІейш чакхдахара даькъе. Наьха белам тІаозаргболча тайпара хоза вІаштІехьдаьха чакхдоах кІа-марса хетадаь цІейш Шелковской района колхозашка, хІара шера Йоккхача АтагІа вІашагІкхет говзагІа бола халкъа илленчаш, болхлой династешта сийле ктанкарра каст-каста мероприятеш чакхйоах межкдаьттахой къаьнагІа йолча Старопромысловски районе, наха сакъердаме хеташ дакъа лоац Октябрьски районе хулача улицай цІейшка. хІанз традици а хиина дІаэттад Назрановски Къулбаседа-ХІирий АССР Пригородни районий къахьегамхоша цхьана доттагІала кІираш, фестивалаш, вІашагІкхетараш чакхдоахилга, даьй революционни, тІема, къахьегама традицеш йовзаш, езаш, дІахо ебаеш кьона тІехье хилийтара шерра болх бу «Красный молот» заводе, тІа-тІа дикагІа вІаштІехьъяьхе хул советски наьха юкъарча а халкъа башха-дикача а традицешта пропаганда яра тайп-тайпарча районий культура учреждешеша еш йола мероприятеш.

Советски вахара хьисапа эггара сийрдагІа йола оагІув а СССР дахача дерригача къамийн народностийн доахаргдоала доттагІал. ХІаьта доттагІала, вошала гІулакхаш шоййла леладеш ба къаст-къаьстача къамий викалаш, къахьегама коллективаш районаш хиакa ца Іеш біарчча республикаш, областаш. Нохч-ГІалгІайчено Украина Херсонски областаца, Венгерски Халкъа Республика Комаромски областаца, Къулбаседа Кавказа автономни республикашца лоаттаду интернациональни бувзамаш шерагара шерага ихы а чІоагІлуш доагІа.

Баькъда, ийса хургдац вай вахар алхха сийрдача гІоаленех латт аьлча. Вайна юкъера хІанз а дІадаланза да ширдаьннеи дииа дувзаденнеи дола дІаяхача замах юкедиса цхьадола традицеш, обрядаш. Царех да дукха ястий вкуалар, наза гІа мехкарий удабар, урдош дехар, пхьа лехар, кхелаш хувшар, кхенза йола йиІтаяш, дешарех а йовхаш, маьре ахийтар санна дола ийрча Іаьдалаш. Царна мутІахьа боацараш, уж хьал да лувдараш кераста хила гІерт, яхаш ихераш тІатувс дина керте латтарапа. ТІехь-тІехьагІа кІезигагІа хуле а цу тайпара дегаза гІулакхаш гучаделхаш моттигаш хиннай Назрановски, Урус Мартановски, Шалински, кхыча районашка. Цу гІулакхаша вай вахар ийрчадоах, вай коммунизма бодача новкъа дІаьхалашнахьа ухилга юкадетт. ХІаьта уж дІадахара вайна керттера ащар фуд аьлча, на да керда советски традицеш на хулла шерагІа доаржадар, хІанзарча вахарца тарлуш дулача къаьнача Іаьдалашца лоаттабу къовсам чІоагІбар. Цунна цхьана вай машар боацаш хургда кхаш ийдеш, наьха хьакь бахьан баха гІерташ, вай заманца тарлургдоаца вахар лелаеш бодча нелаца.

Керда традицеш, цІейш, ритуалаш йоаржара даьркІа комисси вІашагІъеллай республике. Цо укх тІехьар ча шерашка цхьабола болх баьб царна пропаганда ен баькъда хІана а тІехьа ... лел ... цкьайола ритуалаш оттаелга а уж нека, тІа а ийца, лелаеш хулга а. Цу даькъе ... чІоагІагІа ... дар да саг ... вай ... [illegible]

Кердадар вахаре ... моттиг ... дІаоттаргдаь ... санна йола дІацелхарашна, культурни ... на уйлашка хьежжа ца хуле. Из терахь а ... районий, городий партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеш советски традицешта пропаганда ... культура учреждении, творчески органи ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

КПСС НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА ПЛЕНУМ

Селхана г. Грозне хилар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома аргІанара VII пленум.

Пленумо ладийгІар «КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленумой КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева указаьешеи дІадехарашка хьежжа лаьтта леладдареи хьайбай боахамеи эффективность айяра долча областной партийни организаце декхарех» КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара **А. В. Власова** яьча докладага.

Доклад ювцаш преташна къамаьлаш дир: **А. М. Карагичевас** — КПСС Наурски райкома хьалхарча секретара, **Л. М. Харсанова** — КПСС Ножай-Юртовски райкома хьалхарча секретара, **Л. Захаева** — Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза хьажкІаш лелаеча отряда начальника, **А. В. Волкова** — КПСС Гудермесски горкома хьалхарча секретара, **С. С. Хасиева** — халкъа депутатий Малгобекски городской Совета исполкома председателa, **Т. Д. Албакова** — Грозненски района «Грозненский молочный» яхача совхоза директора, **Б. К. Чагаева** — КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара, **С. А. Кириллова** — НГІАССР юрта боахама министра, **И. М. Мизиева** — Грозненски опытно-мелиоративни станце директора, **Я. Хадиева** — Надтеречни района «Верхненаурский» яхача винсовхоза механизатора, **А. И. Воронкина** — КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара.

Пленумо чІоагІийр КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленумой КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева указанешеи дІа ма дехха лаьтта лелалара эффективность айяраи хьайбай боахама доакъара база чІоагІъяраи тІаерзаь КПСС обкома мероприятеш.

Пленума балха юкъе дакъа лаьцар КПСС ЦК Юртбоахама отдела сектора заведующе **Д. И. Иващука**.

Нормаш тІеххоачашъю

Укх гурахьа 3750 гектара тІа на бола ялат дІаде деаш ба Сунженски района XIX партсъезда цІерагІча колхоза механизатораш. Дика латтача хоттамах пайда а эцаш шоай ма хулла сихагІа из дІадийна дакхха гІерташ къахьегаш ба уж укх деношка. Денна кхаьй тІа болх беш бархІ сеялка хул, хІаьта юкъера лаьрхІача хІара дийнахьа 125—130 гектар ялат дІа а дув.

Колхоза механизаторашта юкъе лаьржача социалистически яхье къахьегама овсарле эггара лакхагІа йолаш болх бу йоккха опыт йолча тракториста И. В. Кирьянова кулгалдеча экипажо. Цо шиъ трактора тІехьайийзача кхаь сеялка тІа багІа П. М. Соловьев, М. Я. Дыбцов, В. Я. Зубов. Дукхача хана дена шоай колхозе хьаьнала къахьегаш хьабоагІа уж. Ялат дика хьувкъам болаш хьалкхедара ахархоишта эшаш йола опыт бокъонца карасраяьй цу къахьегамхоша. Цудухьа агротехнически бокъонашца дІа ма деххара дика дІадув цар ялат. ХІаьта цхьа ди дІа а дахийтац шоай балха норма дикка тІеххоачаш ца еш. Юкъера лаьрхІача хІара дийнахьа 42 гектара тІа ялат дІадув цу колхозхоша, нормагІа дІаде доагІар 36 гектар йолаш. Иштта хьинар айдениа къахьийтад Кирьянова экипажо а 400 гектара тІа доакъара лаьрхІа йола рапс дІаювча деношка.

СУРТА ТІА: ялат дІадуваш боахк Сунженски района XIX партсъезда цІерагІча колхоза болхлой (аьрдехьара аьттехьа) сеяльщикаш П. Соловьев, М. Дыбцев, тракторист И. Кирьянов, сеяльщик В. Зубов.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

18 декабре — Коммунистически субботник

Де лерхІар белгалдаьккхад

Нохч-ГІалгІай химически завода болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гІулакхерча наха чІоагІа раьза болаш тІаийцай СССР 60 шу дизара хетадаь Ерригсоюзни коммунистически субботник дара йола москвичий инициатива. Цу дийнахьа кхыча деношкарчул дукха овсарегІа къахьега лерхІ цар. Коммунистически субботнико дакъа лоацаш хургва кхо біаь гаргга саг. Царех шиъ ахи біаь болхло шоай массазарча балха моттигашка хьинар айдениа къахьегаш хургва. «Цlеча шоаттадийнахь» цар араяхаргда 21 эзар сома мехаз тайп-тайпара басараш, олиф, кхыйола продукци.

Ерригсоюзни коммунистически субботник долча дийнахьа шоаш даьккха 300 сомал чухьнахьа доаца алаш цхьайттазагІа пятилетка фонда юкъедахьа лерхІ заводa болхлоша.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Машара фонда юкъехьоргда

СССР 60 шу дизара хетадаьча Ерригсоюзни субботнико цхьоиле санна массане а дакъа лаца лаьрхІад Старопромысловски бурув ... [illegible]

[illegible]

Т. АЛИЕВЕВ.

СИЙ ДОЛА ЦІИ ЕННАЙ

Нохч-ГІалгІайчен автономе 60 шу дизараи из шиъ лоІамагІа Россена юкъеяха 200 шу дизараи сийна лаьрхача социалистически яхье тІехдика хьоахамаш дахарех хьалхара моттиг лаьккхача предприятешта юкъе а Ахриева Тіапура цІерагІа «Электроинструмент» яха завод.

Цу боккхача толама юкъе доархІаме дакъа дихьад Муталиев Марташа бригадир волча механически цехерча токарий бригадо.

Ше болхлочох лаьтта заводо йоккха ... [illegible] ... дола кулс. Цхьаьнха брак йолаш хилац цо хьаш оахалаш.

... я Веита аьлча, дерригa вІаши массанена йийса дІадекь. На болх лелабу бригада сонето. Цун председатель ва Марташкъа. Цу гІулакхо лакхбир хІаране бехктокхам. Цхьаннена а лац но волх а баь, дина баьчуща ийиса ахча нийса дІаваха.

ХІаравар тІехкхоачаш е гІерт план, дикагІа болх бе, кІоарге шиъ говзал. ТІакха цу къахьехьа царна дола масал да — бригадир. Мартаакъа бола духхьа біаразьеокача вусарино лаш ... [illegible]

28 сентябре деззу вай мехка машинаш ... Ахриева цІерагІча заводе цу дийнахьа ... 20 шу дизар ... [illegible]

сийь. Боккха лоархІам болаш дешаш да уж, сога хьаттача ца дег тІара шитта ца хетар укхала балха на а везац. Тонараш, коммунистически къахьегама ударникаш Ханиева Залина, Кугаева Асет, Ганиева Лейла, Султыгов СаІид-Мухьмад цар бригадир вола Муталиев Марташкъа, дукха кхыбараш заводах во дар аьлча ... шоай цІенах аьлча санна ... Из ца алийта хьинар, говзал — цхьаьккха хІама кхоачалдаш а бац. Цудухьа нагахьа бутт бахабиц цу бригадо план 110—115 процент кхоачаш ца еш. ХІаьта 1982 шера план ноябрь бутт болалехьа кхоачашъе лерхІаш ба тонараш. Из дина къахьегама совгІат хургда СССР хьаль 60 шу дизара.

[illegible]

М. ...

400 ТОНН ХЬАЖКІАШ — ПЛАНАЛ СОВГІА

Ингарьерча «Советский» совхозе туйнйца хьнйнай тІехьара хьажкІий гектар Доллахарча «Малгобекский» совхозе дІабаха кийчлуш ба ерригача районера хІана баш аьнна укхаза вІашагІкхийтта хиина механизатораш.

— Шиъ біаьй ах біаьй гектара тІа яр тха совхоза алатийна лаьрхІа йола хьажкІаш, — дуцц раьза волаш кхаш лелаьдеча отделене агронома Дзагиев ІиІсас. — Тхоай кхаь комбайнаца хьалхара 80 гектар чуэцаш яйе дийнахьа болх бе бийзача, тІехьара 170 гектар хьажкІаш пхиъ ахи балха дийнахьа чуийца даьлар тхо. Пхийтта «Херсонец-7» яр тІехьарча деношка тха совхоза хьажкІаш чуэцаш...

Дерригача боахамашкара тонараш тІехьа хьажкІаш чуэца комбайнаш вІашагІа а техха цхьа механизированни отряд вІашагІъеллай районе. ХІанз «Малгобекский» совхоза, цигара яьлча СовгІанчарча совхоза, тІаккха М. Горькие цІерагІча совхоза хьажкІаш чуэцаш хургья из отряд.

Цхьа отряд вІашагІйоллара торо хулийт вІаши новкъостал а деш опсарегІа болх бе. Дикка аттача дьшиад еха техника толяра гІулакх, дикагІа пайда эц транспортах.

Из бахьан долаш вІаштІехьдаьннад «Советский» совхоза хьажкІаш а иштта сиха чуийца яха. Учетникаца цхьана механизаторий балха итогаш еш ва отделене агроном. Цар цІераш йоах дикагІа болх баь социалистически яхье толбьиннарий. Царна юкъе ба «Советский» совхозера Картоев Салангири, «Сагопшинский» совхозера Еллоев Хасмахьмад, «Малгобекский» совхозера Цечоев Салангири, дукха кхыбараш.

Норма шиъ ахи гектар йолаш хІара дийнахьа нийъ пхиъ гектар хьажкІаш чуэцаш болх баьб цар. Карара нара тела вымпел Картоев Салангирега я. Во бац укх шера хьажкІий хьувкъам а. Совхоза керттерча хьатта дІаяхьийтай бархІ біаь совгІа тонн томараш тІехьа хьажкІаш. ХІара гектара тІара 27 центнер хул уж.

Болх кхехнаш ба хьатта а. ТІера лордаш дІайоахаш цІен а еш, хоржаш дикагІъяраш пачхаьлкхенна дІалу, вожаш совхоза хьайбашта доакхарийна лаьрхІа дІаоттаю.

Из болх сихагІа дІабаьхара юртара нах оарцагІбаха вІаштІехьдаьннад совхоза а юртарча Совета исполкома а кулгалдой. Цхьаннадолча дийнахьа 80 а кхы совгІа а саг хул хьатта хьажкІаш цІенъеш. ХьажкІаш чуэца йолаелча дена цахаддаш болх беш ба царех дукхагІбараш.

Наьха болх бе белам хургболаш да хьажкІаш цІенъяхайовхача болхлошта оттадаь алапеш а. Цхьа тонн хьажкІаш чІорамъяха езаш я дийнахьара балха норма. БархІ сомм 12 кепиги лу норма кхоачашъяьча болхлочоа. ХІара дийнахьа пхи ахи норма кхоачашъеш болх бу дукхахбараша. Барайтта сом шиъ тума хул дикагІа болх берий дийнахьара алапа.

Иштта дика болх беш, хьажкІаш сихагІа туерзара тІехьа лаьржача социалистически яхье хьалхалаттарий мугІарашка болаш хьабоагІа Картоева Іабидат, Евлоева Марем, Хамхоева Хадиоат, Барханоева Фадиман, дукха кхыбараш.

ЦІенъяь хьажкІаш элеваторе дІаккхьаш ба «Сельхозтехника» объединенера шофераш. Царна юкъе хьинарегІа болх беш ба Хамуранев Мурад, Цечоев Тархан, Марзаганов Мухарбик, Булгучев Бексолта, кхыбараш. Дийнахьа шозза Ермоловски элеваторе болх уж хьажкІаш ийце.

— Пачхаьлкхенна ялат дІадалара план оаха тІеххоачашъяьр ка бола ялаташ чуийча ханнехьа а, — йоах совхоза директора Гетагажев Аламбика. — Района хьалхашка латта декхараш кхоачашдеча дакъа лаца лаьрхІа планал совгІа хьажкІаш дІалуш да тхо. Кхо біаь тонн хьажкІаш дІаяхьийтай элеваторе хІанзалехьа. ХьажкІаш цІенъяра а уж пачхаьлкхенна дІалара а болх дІахохьош ба. Ниъ біаь тонна совгІа хьажкІаш йоккха лерхІ оаха укх шера планал совгІа пачхаьлкхенга.

ВІалла шеко яц из керда бехктокхаме декхар а «Советский» совхоза къахьегамхоша толаме кхоачашдергхилара.

А. ХАРСИЕВ.

Балхаш дика ду

Геттара сихдаьд хьажкІаш чуэцара балхаш Грозненски района «Кулариский» совхоза кхаш лелаьдераша. Цар дош денпад лоацача ханеа дикеи из бехктокхаме болх чакхбаккха. Цу гІулакха цар хьалхе а кийчъяьр техника, оттаяьр балха план, белгалдаьхадар моральни материальни хьалаш.

ЦІаккха а ца хиннача тайпара дика хьийкъай хьажкІаш. Укх шера 800 гектара тІа кхеьй уж. ХьажкІаш чуэцаш йола комбайнаш лелаю дика къахьегаш болча болхлоша. Царех ва республика заслуженни механизатор звеньевой Дзутуев Хьамид. Коммунистически къахьегама ударникаш Тесуев Салман, Тазаев Докка, Хадисов Іусман. ХІара дийнахьа шиппа балха норма кхоачашъю царех хІаране. ХІаьта комбайнашка сайца ха ца йоккхийташ шоай докхараш толаме кхоачашду хьалха хьажкІаш а аьта гІадамаш а дІаккхьача трактористаша, шоферашa.

Иштта, царна юкъе белгалваьннай хьажкІаш дІаккхьачи вола Хаджиханов Ибрахим, Ибрагимов Хьамид, Дадаев Шенала. Царех хІаране цаІи ахи балха норма кхоачашъю хІара дийнахьа совхоза хьатта хьажкІаш дІаккхьаш.

Масал гойташ болх бу фермашка гІадамаш дІаккхьаш бодча № 7 йолча треста Грозненски МУ-ера командировке баьхкача вордерашна Котов Виктора, Голик Николая, Лавренко Никитас, Мельников Виктора, Гудамо Ивана.

— Планаца аха езараш 25-и декабрех 30-и йолаш хІара гектара тІара 40—41 центнер хьажкІаш ... [illegible]

дийнахьа туйца йоахаргья юкъейисараш. Мукъадьгна лаьтташ оахаш хатт алат дІадера. Из болх беча масал гойташ къахьег Джанхотов Іисас, Дорсанукаев Шамсе, Витиханов Сайдула, хІаьта лаьттана обработка ечча хоахаш тІеххоачашъю Накуев Зелимхана, Хасханов Саладде, фу дІадувча Абубакаров Ширвани Мусаев Хожахьмади шиппа норма кхоачашъю.

— Механизаторашта біайха кхача лоаттабелга а дика вІаштІехьдаьккхад оаха, — аьлар профкома председателa Боровик Виктора. — Социалистически яхье дика хьоктамаш гойташ хьинар айдениа къахьегарашта ахчан премеш тел. Къаьстта дукха тел уж хьажкІаш тІайотташ волча погрузчика тІа вагІача Яхиев Вахийна, Бегиев Іумара, Мурталиев Іабдул-Хьамида, хьажкІаш элеваторе дІаккхьаш волча Юсупов Абухьасана, Цуев Хьамзата, Гагиев Шаьмда. ПланагІа дІадала йоагІар 100 тонн йолаш 2000 тонн хьажкІаш дІаеннай оаха пачхаьлкхенна.

Совхоза шолга а отделене дика дІаьху хьажкІаш чуэцара балхаш. Дийнахь а ... а къахьег кулараяницашкех ... хан ... [illegible]

Механизаторай ... тІехьдаьннад ... совгІа ... [illegible]

Цхьаьнаха хІама ца ... [illegible]

СССР хьаль 60 шу дизара доккхийча къахьегама совгІатаца доладара ... [illegible]

Ц. ЯРАГИЕВ.

ВОРХІАЗЗАГІА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ... СЕССИ ... ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо

УКАЗ

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо сацам бу:

[illegible]

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. ВОКОВ

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь ...

г. Грозный.

1982 шо, 29 октябрь.

Кхоана-автомобильни транспорта болхлой Ди

ДАИМ ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ МУГӀАРАШКА

Назрановски автотранспортни предприяте дика вовзаш ва грузовой автомашина водитель, коммунистически къахьегама ударник Точиев Габдул Керима Мухьмад. Цо дертӀа довл ду шийна тӀачӀоагӀьача машина. Цу духьа вӀаштӀехьдаьннад цун пятилетка шин шера задани ханал хьалха кхоачашъе. Мухьмада толамаш белгал а доахаш цудна тийнна сонгӀаташ дукха да. Царна юкъе я «Знак Почета» яха орден, «Социалистически лоье котваьннарв» яха мессехк [illegible] ШелагӀчен иттлагӀчен пятилетка ударник а ва Махьмад.

Ишта дика къахьегарех ва таксист, шелагӀчен иттлагӀчен пятилеткай ударник Машхоев Поакъап. Пассажирашта эздий гӀулакх ларах, финансови бокъонаш телхаеш моттигаш ца нийсъялийтарах дукхаза баркалаш лехад цунна. Цо кулгалдеш йола таксистий бригада дикагӀа лоархӀачарех ца я. Ер шу доладелча дена духхьал бригадира ше планал сонгӀа пачхьалкхен кассе дӀаденнад диъ бӀаь гаргга сом.

Автотранспортни предприяте къахьегама ветерани дикагӀйола кагирхой хьехамчен лоархӀаш ва Могушков Башир. Ше укхаза къахьегача дукхача шерашка даим лхье хьалха латташ хьаволгӀа ва. Цун вӀаштӀехьдаьннад ер шу доладелча дена задане́л сонгӀа пачхьалкхен кассе 1490 сом дӀадала. Укх тӀехххьарча шин пятилетка ударник а ва Башир.

Укх юбилейни шера тӀаийна социалистически декхараш тӀехкхоачашдеш волча таксиста Мальсагов Мухьмада дика сонгӀат кийчъяьд делача цӀейна. Итт бетта план 130 процент сонгӀа кхоачаш а яь цо планал сонгӀа пачхьалкхенна дӀаденнад 600 сонгӀа сом.

Предприятерча водителийта юкъе эггара хьалхе кхьайттаалагӀча пятилетка хьалхарча шин шера задани кхоачашъяьрех ва автобуса водитель Картоев Муса. Цхьа бутт дӀабахийтац цо шин план 130—135 процент кхоачаш ца еш. ХӀаьта пятилетка хьалхарча шин шера задании ханал бӀь бутт хьалха кхоачаш тьяй. ХӀана планал сонгӀа дӀа-хьа бига пассажираш эзараш ба.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) водителаш М. Точиев, Я. Машхоев Б. Могушков, М. Мальсагов, М. Картоев.

Н. ПЛИЕВА сурт.

ХАЛКЪА БОАХАМА ЛОАРХӀАМЕ ДАКЪА

Автомобильни транспорт халкъа боахама лоархӀамечча доакъоех ца да. хӀаьта бӀарччача транспортни систе-ме цо доаца дакъа хӀара шера доккхагӀа хул. Автомобилаша дӀа-юха кхух транспорта массе тайпана кхухьача дерригача моаьсех 80 процент сонгӀа. городской, пригородни, междугородни навьяашка гӀолла дӀа-юха кхувлача пассажирех 70 процент гаргга цар кхув.

ТӀом севачул тӀехьагӀа дӀадахача 37 шера низ бола индустриальни держава а хинна дӀаяттай Советски Союз. ГӀалаьмате йоккха автомобильни парк я цун, Белорусс, Гурзе, Набережни Челне, [illegible] кхычахьа хьалъяьй йоккхий автомобильни гиганташ.

ХӀанз вай мехка интенсивно дегӀайоалаш я Ӏилма-технически революцеца аьхха кхачанна йола автомобилизаце процесс.

[illegible] я промышленни [illegible] ерриг процесс [illegible]

[illegible] КПСС XXVI съезда [illegible] КПСС ЦК Пленума [illegible]

Пятилетка [illegible] Нохч-ГӀалгӀай транспортни управлене дӀа-юха дина 17,6 миллион тони сонгӀа халкъа боахама моахьаш, [illegible] 170 миллион сонгӀа пассажираш, 2,2 миллион гаргга сома мехка бытовой гӀулакхаш [illegible] Дикка чӀоагӀъеннай даьхъа материально-техническа база; реконструкце яь дукхача автотранспортни предприятешта, автосервис хьатӀаьхтий дела [illegible] «Камаз» яха грузовой автомобилаш, комфортабельни дукха пассажираш [illegible] автобусаш.

[illegible] республика автопаркех 10 процент гаргга [illegible] грузови автотранспорто дӀа-юха [illegible] халкъа боахама дерригача моахьех 26 процент сонгӀа.

ХӀана республике а 900 гаргга пассажирски автобусий маршрут, [illegible] дӀа-юха [illegible] автобусаш. [illegible] республикерча 540 [illegible]

Доккха социалистически декхараш тӀаийнад транспортникаша 1982 шера — республикана а мехка а юбилейна долча шера. Планал сонгӀа 39 эзар тони моахьаш дӀа-юха даьа, итташ эзарашц пассажираш дӀа-юха бига, 1500 тоннал кӀеанагӀа дозаш автомобильни довтор кходе лаьрхӀад. Укх шера къаьстта уйла тӀалхийтай предприятештех организацешта гӀулакх динагӀа дара, массе тайпарча номенклатурах дола моахьаш дӀа-хьа хьолга ӀалашдаргӀа. ДӀахо дегӀаденад машинаькъа станцей товарни двораштa централизовани гӀулакхаш делга, контейнерашка, пакеташка, тара йоаш моахьаш дӀа-хьа кхухьалга.

Автотранспортникаша дахна къахьег 1982 шерарa хьунлом чуэдича, укх юбилейни шера дӀа-хьа яьа лаьрхӀад 150 эзар тони сонгӀа юртбоахама продукци.

Хаддаьнеи мел ца йолийташ уйла тӀалоаттаю пассажирашта дола гӀулакхий культурен дика ш лаккъара, [illegible] дӀинадьча я город Грознe автобусий балха тӀакхоллам лоаттабергбола автоматически система.

Автомобильни транспорта предприятешка белгаларча даьй дегӀаенай къахьегам вӀаштӀехьбанкхарен цунах [illegible] бригадни форм [illegible] форма дика тӀаийцай Грозненски автокомбинате, № 1 [illegible] пассажирски предприяте.

Республика автотранспортни предприятешка хӀара шера [illegible] дегӀаьх ремонтни [illegible] автомобилаша бу [illegible] бӀаьбар. [illegible]

«Главноавтотранс» [illegible] латтача водителий [illegible]

ХӀана цу яхь дакъа доац 2000 гаргга сага хӀаьта нарех хӀара вигалгӀйо технически дика кхетам [illegible] [illegible] автомобилий конструкцех доакхача кхоачанех кхетаме [illegible] [illegible]

Нохч-ГӀалгӀайчен [illegible] 60 шу из [illegible] [illegible]

Пятилетка [illegible]

лаш тоадарга дӀадахийтад цхьа миллион сом сонгӀа, цу даьхье къахьегам лорабаргеи кхерамален техникатен — 200 эзар гаргга сом. Болх бе йолалийтаи 140 моттиг йола берий беш, хьалъяь йоа лаш латх шурий кухни.

КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенеш кхоачаш а еш, автомобильни транспорта болхлоша лаьрхӀад, укх шера дена, юртбоахама предприятей, гӀишлон дахъий организацей моахьаш дӀа-юха кхахьара, юрташка бахача наха гӀулакхаш дара республика колхозий совхозий автомобилий агрегаташтей уллаштей ремонт ара объемаш дикка лакхбе. Белгалдара болх ба беш автотранспортни предприятешца гӀоина дола боахамаш хьадара.

Цунна цхьана белгалданкха доагӀа автомобильни транспорта балхи тӀа хӀанз а дукха кхоачамбоацарашй къоасталнаа проблемаш хилар. Автобоахамаш дерригаш а даьн ритмично бола беш цхьадараш лоаркӀадаш пландан задании, цхьаццайолча моттигашка дукха сайца доттаю, аьсса хеш автомобилаш ца лаьй балхаш дола яхаш доаго-смазочни материалаш кхом боацаш новешт [illegible] пассажираш дӀа-хьа кхувлилга дертӀа вӀаштӀехьа ца доакхаш, пассажирашта дола гӀулакхий культурен дикаш лаккъара боарам лоха болаш дукха моттигаш я.

ХӀара водителий ремонтни еча болхлоча, инженерно-технически болхлочо тӀаьӀерга вӀаштӀехьдаккха дела плани социалистически декхараш [illegible] кхоачаш а дела. [illegible] [illegible] гӀулакхий культурен дика [illegible] дӀахо [illegible] латта опыт [illegible] елгеи юкъейоалаелгеи.

Укх гӀуйран дешорца дакъа эггара кертера декхар да юрта боахама тӀехдина гӀуллакх делга ӀалашдаргӀа, цхьацъара хӀамаш толаме чуэцаре гӀо дар. Из а цхьайола а проблемаш къоастара тӀа [illegible] [illegible] 1982 [illegible] кхьайттаалагӀча пятилеткан задании [illegible] чашъяра [illegible] боарина баьха [illegible] транспорта берр[illegible] болхлой из [illegible]

В. СКЮРЦОВ, [illegible] Нохч-ГӀалгӀай [illegible] транспорти [illegible] отдела [illegible]

МУХЬИДА КЪАХЬЕГАМА НИКЪ

Б ИИСА хиннай тха машини шорт та йола. Цига даь, наькъаш да деха, шоллагӀа дале, дохдоадар КӀеди дукха ӀотӀаделхадаладелар дара. Хьоттеле хьалаш дукха деларгдолчарех дац. Укх хана дукха хоагӀа да дӀайхача цӀагӀа нагӀар. Цхьаболлап, оалаш да укх тайнара ха дукха ела жа Ӏушта. Цох нецпала ошаш, шоаштa салаӀа торо хургья аьнна дац из. Дохк аттача тхир дула баьнашта бух кӀаьлах, хӀаьта кӀаьда бух устагӀаша чам болашагӀа юъ.

Гаьнара хоадж йоагӀачи лампай сердал. Цунна нийсса тӀайохийт оаха тхоай машина. Сийрда йоагӀача фараша тьагучадоах ара латта цӀенош. Хьахоа Ӏеха жӀалеш. Ишта хьахоаь тхо «Назрановский» совхози йоккхагӀйолча жа Ӏуно Баргишев Мухьида жа лелаеча моттиге. Мухьид ше ца вац. ЦӀагӀа тхо дӀаччудаьлча цига бир хьаьний. Укх дукха ӀБараш совхоза жа лелаераш ба. Моаршал хьатта аьлча, бехкаш а даьле, цхьа хаттар ду аз.

— МалагӀа бахьан да бийсанна укхаза юрта гаьна йолча моттиге шо гулдалар?

— Тха шопкъоста Мухьида чӀоагӀа лоархӀаме ди да тахан ара дар — аьнна йистхилар цо. — Тахан тӀьаь итт шу доал Мухьида жа Ӏу волаш болх бу. Из ди деладе́ шопкъоста довца бикка а даьхкад тхо укхаза.

Ханал хьалха къахьегама никъ лаха болаш хилар Мухьид. 1052 шера кхелхар да. Нана дӀамигача беранна йисар. Нанна шопкъоста ли йисар. Из дика кхета а деш цӀагӀа вокхагӀволча, ткьайтта шу даьнна Мухьид балха вода. Дукха ха а даьлехьа, халай я къахьегама тӀера волла а кӀаьнк вела у воккхагӀволча жа Ӏуна Кульмагомбетов Мурадахмеда. Шийна балха йоккха опыт, мел йола говзал белаше дӀахьех къахьегача Мурадахмеда шийн къонача шопкъоста. Хала бале а Мухьида белаш шийн болх. Цу хана дена кхы шийн профессии ца хуцаш, жа Ӏу волаш хьавоагӀа Мухьид. Цун балхашара белам дӀачӀоагӀдаьара поккха моттиг дӀаловш «Самашкинский» совхоза воккхагӀволча жа Ӏуно Кусуев Габос а. Цига болх беш хул Мухьид. Шийн балха говзал лакхъеш дукха пайдане хӀама хьаьц Мухьида Габосгара.

Поккха къахьегама школа чакхъяьккхай Мухьида ткъаь итт шера. Шийн болх дика Ӏомабарал сонгӀа, дукха жа Ӏуй хьалкхебаьй хьинар долча Мухьида цу юкъа. ХӀана хьаьнила къахьегаш, нана сий деш цах ба. Ше дӀахьийхар дӀа а шина царех бокъонца бола къахьегамхой хилар — кхы цул доккхагӀа цхьаькха сонгӀат дац Мухьида. Цаг-цагтахьа боагӀа укх шоай хьехамча вол ча шоашта из ховр хатта, шоай дика а во а цунца дехь цар. ХӀаьта цӀаькха а дӀабахабац укх зовшача хана цо шопкъоста цӀ деш, дӀадеччачи хоттара хьакъале жоп ца луш. Цудухьа, Мухьида къахьегама юбилей саьхча дийнахьа ца даьнъала вунца баьхкача жа леладераштa юкъе дукхагӀбараш цо хьалкхебаь къона жа Ӏуй бар.

ТӀЕХХЬАРЧА итт шера «Назрановский» совхоза жа леладеш ва Мухьид. Дукха нийсъенний халонаш. Цхьайраш хӀана а дика дагайоагӀа цунна. Ишта дицлургдоацачарех дар 1073 шера хинна бирса, шийла Ӏа. Цу хина доакъар кошараштa 25 километр гаьна уллача совхоза центральни усадьбера хьакхаьа дезаш дар. Хий а гаьнара хьаьнхухьар.

— Сона даги а доагӀаш са балха тӀа эггара халагӀа дола Ӏа дар из,— лхаш дувц Баргишева. — ТелхайӀера жена дӀалча доакъара рациона цхьайолча хана укх меца дусаш моттиг а нийслора. Из гӀулакх чӀоагӀа волча оагӀорахьа Ӏаткъар жеишта. ХӀана кошарашка хьатӀа лелад хий. Доакъар а жа латтача моттиге да Тоаденна жа лелаерий бытовой хьалаш а. СалаӀеи чуӀеи доккха, хоза тоадаь цӀенош да. ХӀара дийнахьа хьаяйхь тхона деша керда газеташ, журналаш. Каст-каста тха болх равита лела, эшар фа хьежа боагӀа тхо долча совхоза директор М Беков кертера зоотехник В. Дударов.

Толаме чакхдаьккхар Баргишева кхьайттаалагӀча пятилетка хьалхара шу. План 3 килограмм йолаш хӀара устагӀанна тӀера даьккхар 4,2 килограмм тха. БӀаьжена тӀехьа хьалкхебир 107 Ӏаьхар. Кхы а лаьхагӀа да карарча шера цо гойта хьокхамаш. Мухьида вӀаштӀехьдаьлар хӀара 100 жена тӀехьа 100 Ӏаьхар хьалкхебе. Шийн балха опыт, моллагӀчоа дӀахьеха чуергйолаш йоаиха ала а, жа ларгара. Ӏоахарий кхелара кердалал хелача, из массала а шийн балха юкъедохладе, цох пайда эца тӀерташ хул Мухьид.

— Дика хьункъам хьалкхебара ахархочо эггара хьалха дӀарххӀа кийчду лат дӀалуош дола даьтта, вента аьлча тӀайоагӀача хана хургболча хьуннъама дард хьалхагӀе а йолл,— йоах Мухьида. Ишта аз а хьалхагӀе а дӀайолл тӀайоагӀача хана бокхтаргболча толама дард. Жа тоаденна хила деза. Дерста ца хилча толам боккхалургбац. хӀана аьлча тоабенначa устагӀо тха а дукхагӀа лу. Ӏоахарий дикагӀа ду. ХӀаьта из керттера дар ма дий.

...БӀаьргдӀа мел кхоача гуш й аре. Тайп-тайпара бос бола зизаш а долаш боккха Ӏобилла баьшара кӀуве уллаш санна хоза я гонахьа. Юхе дажаш доалл доккха жа Ӏул. Са довш латт. Цхьаннена тӀехьа шолагӀчо а айбеш кортош хьалъийду устагӀаша. ХӀаьта, «Знак Почета» яха орден лелача воккхагӀволча жа Ӏуно Баргишев Мухьида ма аллара, кортош хьалъийде даьлча, уж дийз хилара бегӀало я.

М. АЛБОГАЧИЕВ, Назрановски районни газета корреспондент.

ИНИЦИАТИВЕИ ОПЫТИ

Социологаш ба фабрике

— ДагадоагӀа сона, фабрика директор волла хиннача цхьан совещане кадраш хувцалдарах дола доаш дийна, — йоах Тираспольерча хӀамаш тегача фабрика социологически служба кулгалхочо Чичилимов Владимира. — Бригадача цехий начальникаша къамаьлаш дора цхьан схемагӀа: «Тхона оборудовани а я, квартираш а я, керда технологи а я (дукха кхыдараш а да) — тӀакха. Йоах, малраш кӀезигагӀа хувцалургъяь». Царга ладуигӀаш вагӀаш сона дагаухар: ер-м деррига а хьалхагӀа хинна хӀама ма дий! ДӀадахача итт шера бӀаьш эзараш сомаш дӀадахийтад къахьегама хьалаш тоадара. «Дукха цехаш сердалонни цӀенош храмашта тара ма йиргйий Дукха хӀама ца эшаш цхьан ахаллеи тӀа ма деттаденнадий алапеш. Массехназа лакх ма еннайий продуние дикал. ДукхагӀа ма хиннайий наха чубаха моттигаш. Хьалъяьи городе дикагӀа йола культура Дворецаи спортивни комплексаи. Бытовойи медицински гӀулакхаш делга эггара лаккагӀча боараме ма латтий. ХӀаьта кадрай хувцалар цу итте шера стабильно ма лаьттадий — эшха сонгӀа эшашагӀа доацаш 11 процент...

Чичилимов Владимирен цун коллегашеи оттаьи предприяте балха баьхкача кердача болхлошта адаптаци яра процесса доал дара программа. Программа чулоац кердабарий производственни коллективах, фабриках безам болийтареи чӀоагӀбалийтареи ялх этап. Хьалхарча этапе хьалхашка оттадеш дола декхар да городера школаш листейоахараш фабрике болх бе раьза хургбола гӀулакхаш дар. Из бахьан долаш фабрике балха дӀаяца ше аьле воагӀа зӀамига саг. ХӀанз де дезар да кадрай отделе, цехе, бригаде керда балха венача ше укхаза эшаш хилар гойташ йола атмосфера оттадр. ДӀахо — кадрави болхлой сий лакхдар, ветераний, пенсе а баха багӀарий йоакхо яр — уж дерригаш а программах доахкаш дола цун доакъош да.

Балха стаж кхаь шерал лохагӀа йолча берригача къоначa болхлошта бетт-бетта лаьрххӀа йола тест хьожаю. Цунна обработка яра ши-кхо ди деза, из хӀама дав даьлча цехий начальникий кхетам балара балха болча заместителашка (из должность — штата юкъейоаланьй социологии рекомендацех) кхетам коллективерча хӀара къоначa болхлочун уйлах, хетарех, эшарех йола деррига чулоацаш информаци.

Фабрика социологически служба ду вӀаьхкача хана лаьрхӀараш (массехк шу чулоацараш) санна лиштта оперативни а тохкамаш. Цу служба́на гуш я коллектива халара ерригa образ. Къахьегам вӀаштӀехьбаккхара гӀулакх болхлоша мишта кхетаду дайлачул тӀехьагӀа, масала, гучадаьлар, саг шийн лоӀамах ведиктаж йолча конвейера ритмо цунна дикта Ӏотъяьам тӀаргоаттабеш хилар а цо сага нервни нагрузкаш совйоахаш хилар а. Цудухьа фабрике хьалйи къахьегама ритм паргӀата а болаш йолча потокий массехк вариант хӀаране йиш я шийн ерригача тороне ма хулла дукхагӀа пайда а эцаш болх бе. ПаргӀатача ритма хьалу сих ца луш болх бара эша хьалаш, хӀаьта цунна цхьан массехк операци цхьанахьа вӀашагӀ а тоаеш къахьегама монотонность лохъе йиш а яьлийт.

Социологий рекомендацех оттаяь балха ден чухь къахьегилгеи салоӀилгеи хувцаш леладе йиш хулийташ йола рациональни режимаш. Служба тешкад яхь мел эффективни я. цул тӀехьагӀа цун итогаш а кердача тайпара е баьлар: котбаьннарий шераьш цхьана тӀехьабусарий а шераш яха баьлар. Из а цаӀ доакхаш довнзар — тӀехьабусарашта юкъе хила [illegible] хилац саг.

Тохкамаш ду кулгал дара стила а. кулгалхой шоай гӀулакхашта арара тӀаьхаж йиш а хулийташ. Тохи служба́ша вӀалин еча претензий боарам, арахец лаьрххӀа йола «функциональни климата бюллетенаш». Кулгалхоша чӀоагӀа теркам тӀаухийт царна.

ХӀанз реакреаце — низам меттаоттадара программа оттае йоласнна фабрика социологически служба. Цунна чудаха деза лъуна ъьаж, мульткa, ше шийна массаж яра приемаш Ӏомаяр а чулоацаш йола психологически разгрузка керда кабинеташ хьеелар. ХӀаьта ишта коллективно — ерриган бригада — салаӀара зоне ухилга вӀаштӀехьдаккхар. ХӀанз [illegible] йолча ада безам барий клубе хьасале йола духь дукха клубаш хьаяр а. ЦӀагӀа деча гӀулакхашка йодача хана дорадон оттаяр, хӀаьта цу гӀулакха — психологически барьераш лхар а. Царех цаӀ а дика цӀеи нана баракъаш ше дутташ хила еа [illegible] хеташ дукха кхолнах хилар. Болх беш балча [illegible] 60 процент [illegible] из шин шера пропаганда [illegible] тӀехьагӀа кхидечна хӀама, хьалха 80 процент бар [illegible] хӀама барзаьаш прачечни кхухьаш бац. Социологаша «психологически гӀабаш» ола цу тайпарча хӀамаех.

Фабрика директора Соловьева Валентинага цхьаьза хетт: миштад социологически службан эффективность?

— Деррига [illegible] мах бе йиш [illegible] — [illegible] ду из. — Сенца къхартъя [illegible] [illegible] эффект? Бакъда, цхьадкха [illegible] ма кердӀа [illegible]. Ишта адаптаце процессашта доал дара программа бахьан [illegible] [illegible] дагӀа. Цу [illegible] эффект — 140 эзар [illegible] да дукха хьал тӀехьарча шин шера.

Людмила РЫБКИНА, АПН корреспондент.

Кердадараш. лехараш

Сонжа «Нефтемашремонт» яхача Гррнтсоцшни производственни объединене чаккдаьккхача изобретенеши рационализаторски предложенеши кийчъяреи царех пайда эцареи хьалхара итогерӀа подведомственни предприятешта юкъе шоллагӀа моттиг хьекальяр. Грозненски ремонтно-механически завода.

Предприяте дикагӀа цӀи хезаш ба рационализатораш шовзткъе итт совгӀа ва укх заводе. Царех цхьабарех ишта дийцар Грозненски ремонтно-механически завода рационализацеи изобретательствои дешашта волча инженера Т. В. Богацкаяс.

— Шоай болх творчески беш бола нах кӀезиг бац тхо долча. Царна юкъе эггара хьалха цӀи яьха йолгӀа становашта ремонт еча слесарв Х. Х. Валиулова. 1980—81 шерий итогерӀа «ИГӀАССР рационализаце отличник» яха сийлахьа цӀи елай цунна. Цу шерашка балха юкъедохьаа дакхера технически образовани йоаш волча чӀоагӀа квалифицированни болхлочун 32 рационализаторски предложени. Укх шера хьалхарча ялх бетта а елар Х. Х. Валиулов дуккхагӀъяраш къаеннача оборудоване конструкцецара кхоачамбоцараш дӀадахара тӀаераьяь норхӀ рацпредложени. Масала, консольни гӀайга хьаьвовзабу устройство эрганьакха тонирах йола цун рацпредложени. Из юкъеяхьарах йиза механизаци йир рационализатор къахьегаш волча технологически оборудоване ремонт еча цехе ела оатхалаш становна дӀатӀаӀелача балха. Дукха хо йоацаш Х. Х. Валиулова кийчъяьй числовой программни управлени а йоаллаш йолча становашта лаьрхӀа микрони фильтраш юла приспособлени. ХьалхагӀа дукха хо йоле елаш хулар фильтра цхаралаш спиртаца дулаш. Ишта дулаш хилча дика цӀенлацар уж. ХӀаьта хӀанз кислорода кӀеза низаца сихӀа дикен цӀенду фильтрий цхаралаш.

Арахецача изделей конструкцеш тоае тӀерг инженер-конструктор А. Н. Магкостун. Цун рацпредложенеш метала кхоадара тӀаерзаль я «Ӏочуутташ — хьалйоахача механизми (МСП 2А) конструкци хувцар» яха духхьал цун цхьа предложени юкъеяхьарах соакха 7700 сом кходир заводо.

Буровой оборудоване ремонт еча участка мастера В. Н. Ходырова предложени елар насосий гидрокоробкашта уттиеча фланецашта реставраци яре хьаькхьа. ХьалхагӀа «Уралмаш» яхача Свердловски заводера ше елаш хулар уж фланецаш тха предприяте КӀезига мах бодицар тха царга. Ходырова предложени елар хир дехача фланецашта втулкаш чу а оттаяь, царна керда хир даькха аьнна. Цу тайпара юхаметтаоттадь фланцаш тохкамах дика чакхъяьлир «Грознефти» «Дагнефти» объединеней буровой балхаш деча управленешка. В. Н. Ходырова духхьал из цхьа предложени чакхъялкхарах 18 эзар сом кходир 1982 шера.

Цхьабаккъда, сомашца лархӀа йиш йолаш массала а хилац рацпредложенеш юкъеяхьарах хула эффект. Тха дукха рационализатораш къахьегама хьалаш тоаде, производство эстетичнегӀа хилийта тӀерг. Масала, резино-технически участка воккхагӀволча мастера С. В. Селютина предложени елар духхьал цехе чу барзкъаш дутта агрегати сушилкаши оттае аьнна. ХӀанз спецоразкъаш шоаш дитта а дитта, цигача уж доккъаде шин я болхлой.

ХӀанз Сийлахь-боккхача Октябрa 65 шуи СССР хьаьь 60 шуи дизара яха ма йоагӀара наьхалха кийчлуш я Грозненски ремонтно-механически завода коллектив.

В. ХАЛЕБСКИЙ.

Кердача Уренгое

ТЮМЕНСКИ ОБЛАСТЬ. Керда Уренгой — тюменски газовой столица — хьалъяь тӀехххьарча массехк шера вӀаьха ца лаьш тӀор йоалла ча крае. ХӀанз — из дукхала [illegible] ала тӀара дав цӀенош, проспекташ, уйлаши, майдани, керда культурно-бытовой комплексаш йола керда город я. Кердача Уренгое баха наькъ тӀадара сиха дукхагӀа хулаш боагӀа. Цига бах — геологаш, бурильщикаш, монтажникаш, транспортникаш, шаь меха тайп-тайпарча майностмара бах бола доагорa — [illegible] комплекс хьалай [illegible] дӀадоланаш.

[illegible] газ магистраль [illegible] газификаце а Уренгой — Ужгород яхаа экспорта газопроводе а кхачарга.

Уренгойски газ доалача моттиге Октябра хьалхарча къахьегама вахте а яга эӀ. [illegible] производственни объединене [illegible] [illegible] [illegible] 12 [illegible] [illegible] 10 эзар метр [illegible] 7 [illegible] [illegible] [illegible]

СУРТАШ ТӀА: 1. Керда Уренгой [illegible] 2. [illegible] 3. Кердача Уренгое [illegible]

[illegible] ТАСС фотохроника.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОН

40 ШУ ДИЗАРА НАКЪАДОЛХАШ

ДАЬХЕН ТЕШАМЕ ВОl

Кердача Редантерчи Ю. Албогачиева цlерагlчи уличах хьалводаш, аьтта агlорахьа дагlача, цlеча кирпичах лаь, шифер пийллача цхьан цlен тlа хьалтехна доьллача улгах бlаргкхийтача соц со. Цу тlа яздина:

«Ухх цlагlа вах Сийлахь-боккхача Даймехка тlема инвалид — Хамхоев Оцец lаьлла», — аьнна. Коьнаlарга а кхоьа а, ластам болаш цlеча

— «Даьl Вотн воагlа вайнига», — ахаш сона дукхьала уд бераш Эlамигача, нохчарий латтача бешара сона дукхьал воагlа, кlайенна мадж йола, воккха саг. Из lаьлла ва. — «Нохчарашта гlулакх даь со ваьннача кхьачар хьо, волле цlагlа чударгла вай», — йоах фусамлас.

— «Ара хозагlа я вайна, — аз аьлча, бераша чехка гlандаш а оттаьь, лакхача цlеча lохайшар тхо. — Хьай вахарах тlема шерашка леладаь чох дувца сона», — аз аьлча.

— «Нам доьхкий хиеж каш яздал хlама ма дий». — йоах воккхача саго. — цхьабакъда, дукхагlдараш сона дий а дений: госпиталашка кхоза тхьовса а ваьиттlаьньа со». Ше ваь хьа Бокъошна хьаювна ца хой а Экажкъон гай-Юрти Сурхотlен ч..... дагам доагlа lаьлийна. Бера ха а къонал а моцалои халонашен хьа ца хецаш чакхьялар.

Эггара дукхагlа lаьлийна эшача хана делар дан хинен. Деша торт хиланзар Ший тарлуча бесса, хьехархо воацаш, ше дийшар lаьлас.

1935-ча шера Грозне Октябрьски районерча «Горпромуче» мехкдаьттахочун говзал lомае деша вода lаьла. Из училище чакхъяьккхача буруваетттарий дlоагlа бе долл по. Боккхача беламца буц lаьлас ший хьехамчаш — эрсийн нохчийн. «Октябрь-нефта» группоконтора начальник Гоев, промысла заведующи Мальцев, бурмастер Хилриев lийса, геологаш Михаренко, Давыденко. Свидлеко Парте Октябрьски райкома секретарь Колбасенко, ишта кхыбараш а lФр гlо дир lаьлийна мехкдаттахочун говзал карсерлас, хьавала къахьега.

Хьаттар 1941-гlа шу. Дlаболабелар советски халкъо гитлеровцашта дукхьал лоаттаьь Сийлахь - боккха Даймехкан тlом Хьаьнал къахьегаш вахаллача lаьлас а кхычир а дика кхеталора мукъало дlа а яькка советски халкъ гороаттаде моастагlа гlертилга. Моастагlчуцара эгlазло чуесса гlалгlай кlант дlаттар Советски Цlеча Эскара мугlарашка. 1942 шера Центральни фронте, биргача тlема юкъе, моастагlчоа дукхьал латташ ва Оаце lаьла Цитта. Ржев явача города юхе Пай жамарехи цаl хьанахи чакхбоалаш шийн пхо къийтар lаьлийна.

Кировски областерча Котельнич якача госпиталерча лораша дика дарба дир тlемахочоа.

Госпиталера араваьлча, пу города 35 километр хилла мара гаьнна йоаццаш латтача 95-ча стрелкови полке пулеметчикаш lомабеш ваьийтта бутт баькхар цо. Советски халкъ бахьан долаш шийн вахар кхолеш воаца тlемахо, юха а, шийн долаlагlа, фашистех лата хьалхарча мугlаре дlаьттар. Хlана из па Белорусски фронта 241-ча полка пулеметни взвода командир

1944-ча шера 14-ча дийне снарала гарг кхийтта аьтта цхьарс бохабир старшинай Хамхоев lаьлий. Хlанз-м кхы тlом булургбоалаш ваьв старшина Госпиталера воьхча, 1945-ча шера, ... вара бетта военни ..... дlа а ваьнна. Карагандинсни областе, промартела председатель. Асаркаровски районерча Тельмана цlерагlча совхоза лавсклада, хlаьта 1959 шера деня «Алханчуртский» совхоза отделене управляющи, совхоза директора заместитель. Кердача Редантерча буьлама отделене начальник, юртсовети председатель волаш болх баьб Сийлахь-боккхача Даймехка тlема инвалидо Хамхоев lаьлас. Тlем тlа даьха ловцаш хиларах леннача дукхахча совгlаташта lотlакхийтай машара шерашка къахьегарах енна ленински юбилейни медаль

1972-ча шера ...... — «Къона волча хана дена болабен боахам ...... къийнала са, хlаьта хlана хаий зале а шортта бераш а да вай», — яхаш бегаш бу воккхача саго.

Ши кlаьнки, ялх йоlиги, цlенинен — цlа дизза дена ба lаьлий. Доьхагlа дола пхи бера юртарча школе лелия дагlа

Тахьо шу совгlа ха я lаьлас нохчарий леладу. Кхоачтхьа гарга нийх ба уж.

КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленумо тlайийнача Кхачан программа тlа оттадаь дехкараш кхоачашдеча дика дакъа лоац воккхача саго а цуй делало а

Пай хьалкхуви ......ч къонача тlехьенна патриотически кхетам балара школашна чакхйоахача мероприятешта юкъе хьаькхачашта дакъа лоац сийдолча тlема ветерано

Кест-кеста хул lаьла юртарча пиша а школе: берашта дувц Октябра турпилех вай Даьхен сий, кортамукъале, из шийн долаlагlа хилара тlехьа денал долаш шоай са ца кхоадеш къовсам лоаттабьчарех. Даймехка тlема сийлахьча турпалех Цо гlо ду къона тlехьа Даьхенна тешаме йолаш хьалкхеяра

И. БАРАХОЕВ,
тха штате воаца корреспондент.

КХОАЧАШДИР НАЬНА ВАСКЕТ

Хlара шера шоай лекхар Даьхенна дlадала Цlеча Эскаре гlулакх де ухар кагирхой. Массаза улаьб хиина новкъостий дlабахачул тlехьагlа Саlида а чlоагlа лайра цига ваха. Ший доттагlашта тlехьа — 1939 шера из а новкъаваьлар.

Гаьнарча малхбоалехьарча цхьан артиллерийски дакъе а кхаьча, Саlид полковой школе деша вахар. Укхаза атта хиланзар цун. Бирса яр Сибарегlара шелал. Хlаьта а дегlаца низболча, халонаш ла lемача комсомольцо дог хайтацар. Дукха ха ялалехьа ваьлар кердача мехка климатага.

1940 шера полковой школа тlехдика дешаш чакх а яьккха, 76 миллиметрови оруде командир хилар Джабиров Саlидах. Керда боьхна бlухой lомабе безаш хlана ше а вар из. Къонача командира дика довзар армейски гlулакх, говзал lомаяра навкъаш. Цу дукха полке а масал гойташ бар цо lомабеш кхина бlухой.

1941 шера эхкан цхьан хозача дийнахьа цlагlара шийн нежарашкара нижарашкара кечача кехата ..... ядеш вар Саlид. Цу хана дешача ..... репродуктор ..... «Машар болча вай Советски Даймехка ..... фашисташ ..... болча ....., ... Цу ......

Цу сахьате Сибарегlарча бlаьхи болча бlухоша сапна, ше тlем тlа ваийтар деханз ..... рапорт а ..... командира .... Джабиров Саlид. Дехара ..... а ..... дlадахар ..... «Моастагl .... Джабирова.

Гаьнарча Сибарегlа ..... [illegible]

снарядий. Йоккхача топий делхаро декадора деррига а дуне. Ший беррига низ вай мехка дета — Москвана тlабирзабаьбар моастагlчо. Цхьабакъда, цох хlама хиланзар. Хилкъо оаллача бесса, тийша болх баьчох бахар, чlоагlа лозабаь, юхьйоаццаш лаьхар уж столицана юкера. Царех дукхахаешта советски лаьтта lожал корайир Укхаза майра латаш хилар «гвардейски» аьнна цlи тилла йоцирова подразделени. Цу тlем тlа майрал бlаргадийтача Саlида «За оборону Москвы» яха медаль елар.

1942 шу. Сталинграда гобаьбар моастагlчо Города боккха кхерам тlаьттабар. Хlанз беррига а шийн низ цигахьа тlаберзабир дорхвешнача Гитлера. Кхехкаш хиннача тlема юкъе нийсбелар Саlид а цун новкъостий а Майрал, деналбlаргадайтар цар Укхаза шиина я настарел чоркаш хилар Саlида. Кхы тlом бе ца могаш, ше кlалдусаш латтача дlаиаьчача йоккхача топа командиралла хьоажар но Кутузов Михаил Никифорович. Вошал а йоьхка майрал а гойташ, къизача тlема юкъера ара а ваьнха, Саlид госпитале кхоачавир цхьан воккхача саго — Мазанин Михаил Петровича

Йраза ноги тlехьаш дукха йохаль хиннинар Госпитале дукха хиланзар Саlид Кхо бутт а балалехьа ше тоавалрга а ца хьежаш, госпиталла начальнигага декар а даь, Джабиров шийн подразделене бlухоех дlакхийтар Кхы а тlехь Хlана из октябра тlехьарта денешка кьаьстча мехкара баьлар Павловикашна ..... а ..... тlалtреllадир .... Хlаланир цхьа тани. 2 бронетранспортер ..... майра тlом баьча Саlида «..... ..... » яха медаль

бирова подразделени Цlоз ..... дукха болча фашистий каьлар Саlида расчет йохас. Ше цхьаь пицар командир. Цхьабакъда, из веха цхьаккха а хlама хиланзар. Цхьан минута сатийтанзар ше етташ хиина йоккха топ. Капказа майрача кlанта тlайоагlаш яр моастагlий кхо танк. Джабирова шийн йоккха топ тlаерлайир царна. Топа пхоина кlал ниjсъелар цаl. Цунах кlур бьлар. Тlахьожайир шоллагlчун, из а сенар. Кхоалагlа яр тlаккхача йоаллаш йоагlар Цхьабакъда, цун а аьттув баланзар. Цунах а цlи техар Джабирова. Йохаьча кхаь танка экипаж мел дукхьала отта безам болаш хиина лле а, уж а кlалхара йоланзар Саlида йоккхача топах.

Цу тlем тlа майрал, денал бlаргадайтача Джабиров Саlида «Даймехка тlема» шоллагlча степена орден елар

Дукха бlаргадайнад, дукха нийсденнад С. Джабирова подразделенена тlема наькъашка Украине из кхаьчача хана цкъа нийсделар цхьа вай взвод гитлеровций гонна юкъе юсаш. Уж кlалхара база ше пахийтар дийхар Саlида шоай батальона командирага Командованее ..... а денна шийн разведлподаца оарнагlвахар из Цхьабакъда, фашисташна йоабаь хиншабар дукхагlбараш Царех дийна виса хиина 1 бlухо кlалхара-баьнхар цар Из операци тоаме чакхъяьккхарах «Цlеча седкъа» орден елар цунна.

Фашисташ йохабьчул тlехьагlа С Джабирова отряд Гаьнарча Малхбоалехьа лахар Укхаза тийнача бахах гай лаьтта дlалаца гlерташ хиина японски милитаристаш йохабеш датта долаш хиина из Ший разведчикашца цхьана Порт - Артуре кхаччалца вахар Джабиров

Ишта Даймехка тешамо ..... [illegible]

Агитатора блокнот

№ 21 йола

[illegible]

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ФРАНЦИ Болх беш йола моттигаш кlелдъеш. эзараш болхлой балхара дlабоахаш лелаеча предпринимателий политикана дукхьалара забастовка яь город Помперча металлургически комбината къахьегамхоша (сурта тlа). Цар хьадийхад наха хьабеж болх хилийтар, къахьегама хьалаш тоалар, болхлой бокъонаш лархlар.

ТАСС фотохроника.

Политически обозревателя заметкаш

ДЕРРИГА ЯДЕРНИ ТОХКАМАШ СОЦАДАРО ДУНЕННА ФУ ЛУРГДА?

Сихдаь хьадеш дола герзаш соцадара, адамие ядерни тlема кхерама кlалхара яккхара тlаерзаьь керда инициатива кхайкаьй Советски Союзо ООН Генеральни Ассамблея XXXVII-гlа сесси хьажийта дlачуеннай ядерни герза деш дола деррига тохкамаш кхы тlехьа ца доахаш соцадарахи дехкарахи йола предложени

Ядерни герз долаш йолча пачхьалкхенаша деча цу тайпарча тохкамаша тешал ду цун хlанзара тайпаши системаш хьас, из герз вокх пачхьалкхенашкарчул тlехдаьккха тоаде гlерташ хилар. Цу укзареча процесса дукхьала йолла е цунца гlа баха гlертаро вокх ядерни державаш дlахо сихдаь герзаш хьадара наьвха тlа тетт.

Хlаьта, нагахьа санна цу тайпара тохкамаш дераш хlана укх сахьате шоай доалахьа ядерни герз доаццаш йола пачхьалкхенаш але из шоай доалахьа ядерни герз хилийта уж гlертилга дархlа делаш да. Цу тайпара шийн маlан дов, ядерни герз дlадоарка ца дар хьакъехьа 1970 шера даьча Договора.

Хlана ишта шийн низ бола да Москоески оалаш доьлаш дола, ядерни герза атмосфере, космически ара, хи кlал деш дола тохкамаш дехкарах даь 1963 шерара договор. Пайда ма барра, сихдаь ядерни герзаш хьадара наькъа тlа эгара хьалхарчарех цхьа дукхьале хиларах тарра доархlаме дакъа лаьца дола из документ эррига оагlош чулоацаш хиланзар, цо дехкандар лаьтта кlал деш дола тохкамаш. Ишта нийсденнад из эррига оагlош схийта гlерташ хиннача Советско Союзо шийх низ кхоачар даьдоллане а. Цунна дукхьале йир сихдаь герзаш хьадерга дlадаккха ца эзйоача кхача ядерни державаша Цхьадолча давьбе мукъагlа доалуш оттадеш lомашдар дукха СССР-о могийтар царна цхьа дола хlамаш, нагахьа санна тутнахья деча ядерни лелхамех дола нах кхерамегlа доза хьаламаш юкъера дlадоа харгдолаш уж хул

Хlаьта а, деррига ядерни тохкамаш еттара дехкара ше хьета кха социйтадацар СССР-о. Цун инициатиегlа ар из ..... дукха хьалхагlа США ца а цу гlахьагlа Великобритание дагlа доацаш кхаь оагlор а яь переговораш

Юххера а ..... хьаlаь ..... США на оарlаме ши договар 1974 шерара 150 килотоннел тlех ..... ядерни герза лаьтта кlал деча тохкамашта доалуш оттадара хьакъехьара дари 1976 шерара лаьтта кlал машара гlуланхашта ядерни лелхамаш дарах дола договори. Проблема цхьадолча дакъе къоастеш хиннача шиина а документо гlо дергдар бухсоцаш дерхlачунга кхачара. Хlаьта а США-с, царна кlал шийн йуьг а яздаь, хlана а царна ратификаци яьнц.

Кхаь оагlорахьарча переговорашка кеттараш вlаши гаргадаха мегача кхьача хиина гlулакх а ишта мара чакхдаланзар; дукха ха йоаццаш ше цаl юхаьлар США уж переговораш е ца а туташ. Цу тайпарча юхамачахьарча полице lаьра хьахьекхар. «Америка герзаца кийчъяра» шерра программа, эггара хьалха ядерни даькъера яр, чакхйоахаш йолча США-на лов ше юханъувлача моллагlча дехкарашта кlалхара яла

Цу тайпара конструктивни боаца позици «бехказа дикхара» дола арахьара бахьан хилар, ужкамо долча кхьача хьалашна из хиина ма хиллара, тlахьожамах дола дош. Мегаргдолаш доацигга ховше а тlадехкаш гlулакхаш дар Советски Союзо, цул тlехьагlа «барта йоагlаш яц» яхаш lоттараш йора, массанел а мегаргдола барт вlаштlехьбаргболаш дола гlулакхаш цхьана лахара меттел.

Белгала, цхьатаррарча бокъонегlа, цхьанне а кхерамале толха а ца еш, тlахьожам лоаттабара проблема СССР-а оагlорахьара массаза а кхетасш хиннай.

Из дика гуш да хlана оттаде вlаштlехьдаьннача, тlахьожама проблема къоастадулургдоаца дош а дах дlа ца оттаьча договорехи соглашенехи Цу тайпарча договорех да, такхе дийнараш доацаш, бактериологически герза дехкарах йола Дунен халкъашта юкъара конвенци, ОСВ-1, ОСВ-2 лхараши кхьдараши санна дараш а

Хlана Советски Союзо ениача «ядерни герза деш дола тохкамаш массане а еттара а дехкарах долча Договора кертерча положенешна» тlахьожама проблема дlахо дикача оагlорахьа дегlайоала сп а Цу документо чулоац деррига тохкамаш дехкарах йола проблема дунехача шерашка ювцаш вlаштlехьа мел дикка дина хlамаш Цу тlа ишта хьалхенхад дlахо дукхача пачхьалкхенашта хетараш белгала аьча хур дола договор кхоачашдарех тlахьожам лоаттабара денех Цу тlа къахьекхад тlахьожам болаш договор толхаде тарлуш йола моттигаш юкъера дlаяхара тlадерзадаь къамаш дунен халкъашта юкъерен гlулакхаш нийсагlа цхьана тардела.

Из оттадара аьттув болашагlа дола хьалаш вlаштlехьдахара СССР-о эррига ядерни державашка аьнад, переговораш еча юкъагlа, шоайла дага а аьнна цар белгалдаьдача дийнахьа деча дlа, дерригача ядерни лелхамашта, машарча гlулакхашта дераштта а тlехьа, моратори оттаерьяй вай. Договор ше даь даллалца латтаргьяр моратори.

Цу дешах лаьца хьалхагlа аьча переговораша кхы тlехьа ца доахаш из къовстадара тоpoнга кхоачаваь хилар теркал а деш, СССР-о хьалхда предложени елар ядерни герза деш дола тохкамаш массане а еттара а дехкарах дола договор оттаделлеи цунна кулгаш яделлеи сихде аьнна, цу дешах йола переговораш герзаш дlададахарах йолча Комитете практически рельсаш тlа а оттаеш.

Советски Союзо предложени елар из дош доархlаме а сагота а лаьрхlа ООН Генеральни Ассамблеи хlанзарча сесси деи повесткана юкъедахьа, ядерни герзаш дlададахара дукхьала барий мегаргбоаца долам бахьан долаш ллийса проблема ходдамболлаши хьинарцех хьалъякха.

Цу тайпара, Советски Союзо мегадаь договор дарах хьахиина холуш дола эггара хьалхара хlамаш сенах латт аьлча, уж латт, эргадоахаш тоадеш ядерни герзаш сихдаь хьадеча соцадерхиларах а хlаьта уж дlадоаржадара дертlа доалуш оттадеш хиларах а Адамие кlалхара ярдьи сихдаь хьадеча герзаша тlехь - тlехьа дукхагlа тlаоттабеш болча кхерама меттел, доккхий зулмаш дергдац ала йиш а йоацаш, тохкама деча лелхамаша фуннагlамоллагlа дале а юкъарчал доацаш тlадоаттабеча кхерама а lазамате дукха рулаьнья кхоадерхилар ше долаш

Хlаьта эггара керттердар — доархlаме гlа боаккхаргба дунен халкъашта юкъера тешам чlоагlбаргахьа, дуне ядерни тlемаха хlалак ца дайта дика уйла хьахургья герзаш дlададахара сиц латтача переговорашкара хьал тоаргда

Святослав КОЗЛОВ
отставкера генерал-майор.

(АПН).

КАЛЕЙДОСКОП

МИЧАХЬА ВАХ ПОРТУГАЛЬЦАШ

Фукха дица я сергача цифрага 10 миллиона гаьнча бахаш Португале баха нах. Цул бахьан да, специалисташа дерхlача тайпара, экономически а, хlаьта дlаяхача хана политически а факторашца юкаенна йола традициони низ бола эмиграци. Официальни даннешка доллача, дукхьала 1960—1969 шерашка бахара толаце йола моттигаш лехаш мехкара дlавахар 647 эзар саг. Хlаьта 1970 шера дена 1979 шерага кхаччалца йолча юкъа — 393 эзар саг.

Официальни даннеех, 1979 шера Португале доаринел арахьа баьха цу мехка гражданаш 2 524.811 саг вар. Дукхьала Бразиле бар уж 1.2 миллион. Франце — 823 эзар, Канаде — 240 эзар, Венесуэле — 140 эзар, США — 123 эзар, ФРГ — 112 эзар.

Укхаза бисича шоай деналашта португальски эмигранташа мехна хьанхухьийта ахча да Португале чlоагlа налита хьачуухача нерттерча наькъех цаl.

А. ЭДИТОВЕЦКИЙ,
АПН соб. корр.
Лиссабон.

✦

МАЛАВ БРАЗИЛИ ХЬАЙИЛЛАР

Бразиле кийчлуш ба археологически лехамаш дара, де лерхlар да Колумб цига кхачале хьалха хlанзарчоа уж кхан хиннад а ца ховш дола кемаш ухаш хиннад яхаш дувца хабараш бакъ хилар дlагойтар. Цу тайпара кемаш цха хила тарлу аьнна хета болабеннаб 1977 шера Гуанабара яхача залива чура (Рио-де-Жанейра) Ливанерча Библос, Тир, Сидон яхаш хиннача финикийски порташкара кораьча сосудашта тара йола кхо амфор кораьчул тlехьагlа. Цул совгlа, кхыча залива чура корадаьд из финикийски хилар гучадьнна дола оарматлг. Хоьила ишта вай эра йолаплалехьа 125-ча шера на хьадаь хилар.

Из гипотиза юкеаш вола американски археолог Роберт Фрэнк Маркс финикийски кемах юхейнса хlамаш лохаш октябрь бетта дукхаал залива чуахла лаьрхlа ва.

Хlана укх сахьате хьадда ала йиш йоланзлац финикийски кемаш Бразиле форда йистошка кхаьча хиннад аьнна. Кораь керамически изделеш Колумба замал хьалха цу йистошка дахха хиннача португальски е кхьча .... борташ тlа хинна хала я мегаш я

В. ИВАНЕНКО
АПН корр.
Рио-де-Жанейра.

✦

ВАЬЦОВГlАШТА ЙОЛА «АНТИФРИЗ»

Саскачевански университетарча (Канада) Ларри Густен Тоин Чении йоах, баьцовгlай шелала дукхьала оттаялара низ чlоагlа лакхбеш йола способ кораяй шоаиста Цар даьча тохкамаша хьакьекхад. баьцовгlаша шоаш хьача мисталех цхьанне царна хала хьалаш нийсделча уж ла торо хулийташ хилар Лилманкова экспериментащ аьча дукхьдукхьча ханаш долча баьцовгlашта гонахьара температура 20 градусагара С 2 градусага С кхоачаш лоаьелча из мистал 3—4-за сонйоалаш хилар гучадьннад Лабораторни хьалашна нхедаьча гурахьа дувча ніи фийгаша, нагахьа санна царна чу мистал дилла хулаш йолчул дукхагlа хилча минус 30 градусага кхоачаш йола шелал ловш хиннай.

Хlана тохкамхой де делар за шоай гепотеза ара кхашка тахнар. Канадски специалисташта хетачоах баьцовгlашта синтезированая мистална искусственни опрыскивани яро йиш хулийтаргья бlаьстани гуйрани шелалех ..... йола баьцовгlаш меттел нийтта баьцадаараш, сом, зиэаш лораде.

Оттава

✦

САТИЙНАЧА ВАХАРА ФОРМУЛА

Миштa тедерга зелхаш дола бер? Дьюсбери яхача английски города берай клиникерча лорашта хетт, цу гlулакха эггара дикагlа йола средство классически музыка я аьнна.

Брамса, Генделя, Моцарта музыка дlаяздаь йола магнитофон палате йолачийтача, тиа тай тхьоас бераш. — дувц журналисташта ..... Анжела Эвре. — Оаха пайда эйбу цунах гlаьнах-гlоичах санна. Хьадагlа хьежар тхо поп-музыкаца а дийзаца из гlулакх де. Амма цунна кlалла раьзи а ца лаьзар аьа дада бераш, из хьагойтар уж сов баргагlа делхаре.

Сона хетачоах, оаха лехай кьонача дахатен ноанаштен сатийнача вахара формула, — йоах А. Эвре.

(АПН).

«Полимерстроя» лоаттаю

«Полимерстроя» — ишта оал полимерни материалех вlашагlъехкаш кха вlашагlа йоатташ йола складаш. Доахан чурьваьдз ела раш хlаьта ишта торгови lотокаш павильонаш хьаметта ресторанаш а ..... чеш йолча Болгарски тlемашна тохкама комбинатах Тепликаш ..... санна йола продукци бlарга го йиш я мa дарра аьча чlара наравно промышленни комплекс, хlаьта укх тlехьарча хана из lаламаьва за предприятешкара ..... доахамаш а Тепликаш .... тара ята я.

Юрта ..... [illegible]

✦

..... «Машара ..... [illegible]

ТАСС фотохроника.

ХЬАЛХХАРА ДОВЗАР

Дунихача хана дена бевам болаш дар тхо Болгаре даха. Болгаре сага еш йола путешестви Москва-София яхача поезда тӀа тхо тӀахоьшалехьа дукха хьалхагӀа йолаеннаяр тхона из мохк бовзаш хиларна. Цу мехках лаьцна дукха дийнадар, хезадар. Къона долаш дена дег тӀара ваьенна я вайна И. С. Тургенева «Накануне» яха роман, цевоаккхаш за вуи турпала эрсий кхалсага Вревская Юлиай сурт-сибат. Прогрессивни дог уйла долаш йола баронесса дакъа лоацаш хул 1877—1879 шерашка Болгаре кортамукъале бахьан лаьттача тӀем тӀа. Чевнаш хиннача гренадершта гӀо деш, уж цӀалхарбоахаш йолаш тиф яха лазар а кхийте ла из. Денал долча милосерде сестрайна карагӀдайннача турпалча гӀулакхех ядаь дукха дувцараш, повесташ, стихаш я, пох дувцаш да болгаро-советски фильм а.

ХӀаьта тхона Бяла яхача городе бӀаргабайра Ю. Вревская боарза тӀа вуташ бола, дукха нах бӀаргаго йиш йола кхьъ. Цу боарза дукха гаьна доцаш эрсий хирурга Н. И. Пирогова дегӀа памятник я 1877—1878 шерашка хиннача тӀем тӀа тамашийна операцеш ярах нох цхьа дакъа денна саг ва оалаш хиннад.

Тхона ловра Болгаря османски гӀаьрахоех мукъайоаккхаш цӀоай синош дӀаденна 200 эзар эрсий бӀухо уллача вежарий кашa тӀа лаха. Деналерча Димитров Георге мохк бовза. тахана цун вахар гаргагӀа бӀаргаго.

Османски гӀаьрахоех из мохк мукъабаккхар долалу 1877 шера июнь бетта. Дерригача прогрессивни адамаено дезар из кӀаьддена, къизал, хало лайна халкъ мукъадаккхар. Болгарена оарцагӀболхача эггара хьалхарча Россе тӀемахой Дунайх тӀехбовла безар.

«Е Дунайх тӀехдовла, тӀех ца довле. Дунай чу ӀочугӀо» — ишта дар хин тӀехбовлара кулгалдеш хиннача инарала М. И. Драгомира денна приказ. Из яр болгарски халкъа Россе даьча гӀон юхьиг. Цул тӀехьагӀа дукха моастагӀчун позицеш йохаьый цар.

Вошал долча Россе цхьаккха кхоадацар Болгарена кортамукъале яккхара. Из халкъ даим а тешаш хиннад эрсий Даьхен оагӀув Россе хьалхоьенаргхиларах:

БӀаьшерашка лийнад хабар,
Адамашта юкъе дӀадаржаш.
— ОарцагӀа йоагӀаргья Русь.
Мукъаленна вай халкъ тӀахьехаш.

Болгаря гӀаьрахоех мукъайоаккхаш 200 эзар эрсий тӀемахочо ший са Ӏодиллад. Царна юкъе дукха — Нохч - ГӀалгӀайчен къонгаш а. Цудухьа, сихагӀа кхача безам бар тха эрсий гренадераш бада бисача моттигашка. Ха ловра мел чӀоагӀа да бӀаь шу совгӀа ха хьалха дӀийша хетта доттагӀал, вошал.

Эггара хьалха тхо кхаьча болгарски город яр Русс. Русс — Болгарен къулбаседентахьара цӀараш я. Цига чува йиш я мехка автомобилаца, цӀермашинаца, кемаца, самолетаца. Дунай юхе ядача городех эггара йоккхагӀчох Ӏочакхдовлаш тхона дагадера. 1944 шера № 61800 йола «Катюша» яха миномет моастагӀа тӀалата эггара хьалха Дунайх дехьайина хилар. Болгарен лаьтта моастагӀчоа етташ 400 километр никъ баьб цо Кула яхача городе кхачалца. Советски гвардейски минометаша дукха гитлеровски гӀаьрахой боабаьча Кула яхача городе «Катюша» даим латта йисай гранита лакхача постамента тӀа.

Тхо кхача Тунджа яхача хина юхе уллача Ямбол яхача городе. из я Ямбольски округа административни центр. Халкъа Ӏаьдал отталпа из хиннай дукха шийна теркам тӀаозаш йолца моттиг. хӀаьта, тахан из город я 100 эзар саг вахаш йола йоккха культурни а экономически а центр. Город дӀахо а дегӀайоагӀаш, хозлуш латт, дӀа мел хьежача гуш я подъемни кранаш, урагӀьух гӀишлош. Ямболе гӀишлош дукха ярал совгӀа, уж хоза а ю. Дог хьоасташ да города улицай а майдай а куц, цӀена хилар.

Ямбол — из Бояджиев Тодор ваь кхийна моттиг. Цу гӀулакхо къаьстта а теркам тӀаьзлар тха. Тхона ловра Болгаре денал дола вoӀ, эрсий шин революце (1905—1907, 1917 шш.) доакъашхо кхийна моттиг къаьстта гаргагӀа йовза. Белгалданихка деза, из Сунже ЦӀеча Эскара комиссарех цаӀ хинна хилар а, Терски халкъа Совета член хинна хилар а. Майралца белгала хиннача Тодора наха юкъе шерра дӀадовзийташ хиннад ленински бакъ дош. Сунже деникинцаш юхатохаш, деналах ца вохаш, лира къовсам лоаттабеш волаш моастагӀчун тоя юкъе ийслу из. Нестеровская яхача станице хьулалу из, цул тӀехьагӀа дӀавода хьунашка, бакъда, хӀаьта а моастагӀчоа карaвода. Кхаь дийнахьа Ӏазап тӀаоттаду цунна «оакхарашa», цул тӀехьагӀа хьалтоалл Слепцовская (Орджоникидзевская) яхача станице. Из хиннад 1919 шера 19 феврале.

Ямболе тхо тӀайийцар культура общинни совета председателa Р. П. Марковас. Цо дийцар болгаро-советски доттагӀал чӀоагӀдара тӀехьа городе бена боккхача балхах, Т. Бояджиевх дувцаш города музее йолча материалех. цо вовзийтар тхона Т. Бояджиева вешний воӀ — Т. Г. Бояджиев а.

Турпала вешний воӀаца тхо даха хилар 1883 шера 24 феврале Бояджиев ваь цӀа дагӀача моттиге.

Т. Г. Бояджиева дукха дийцар тхона ший даь вешех. № 4 йолча Орджоникидзевскерча школа музеяна лаьрхӀа сакъердаме материалаш а елар. Дайлар тхона Бояджиевах кӀезига ховш дола хӀамаш, царех цаӀ да из В. И. Ленина йиша Анна Ильинична вовзаш хинна хилар. Анна Ильиничнас цун сесаг Москве а хьийха, гӀо дaьд деша а хьехархочун балха отта а.

М. КИЕВ,
халкъа образоване отличник;

М. ФРОЛОВ,
РСФСР школа заслуженни хьехархо.

Керда выставка

Нохч-ГӀалгӀайчен лаьтта а нах а хестабеш

Укхаза венача цӀаьнкха йиш ца луш дагалаттаргья из выставка.

Нохч - ГӀалгӀайчен дикангӀа наьхех, хьаьналча къахьегамхоех, хозача моттигех, Ӏаламах йола энциклопеди я ала мегаргдолаш я «Нохч-ГӀалгӀайчен нахи лаьттеи» яха выставка.

Укхаза хьагойташ да живописа тайп - тайпарча жанрех дола кховаткъе итт гаргга сурт. Цар автор ва художник Николай Яковлевич Бут — Российски Федераце заслуженни художник, Т. Г. Шевченко цӀерагӀча Украински ССР Пачхьалкхен преме лауреат.

ТӀема художник хиларах тарра, Бут Николай Яковлевича беррига кхоллам доккхагӀа долча лаькъе тӀема темина хетабаь ба.

ХӀаьта ерригa а «Нохч-ГӀалгӀайчен нахи лаьттеи» яха выставка хетаьл я Нохч-ГӀалгӀайчена, цун сийдолча къонгашта, мехкарашта: революце дакъа лаьцараштa, граждански а Сийлахь - боккхача Даймехка а тӀемий алапа юкъе кхийстараштa, республика а социалистически Даьхен а халкъа боахам дегӀабоалабеча хьинаре къахьегараштa; халкъа Ӏаьдал бахьан цоай са дӀаденнараштa, — могаш - маьрша а болаш тахан вайна юкъе болчарна, ханал хьалха кхелха вайна юкъе боацараштa. Да укхаза тайп - тайпара натюрморташ вайнаьха гӀалашта, цхьацайолча республика хозача моттигашта хетадаь сурташ...

...Цаьхха бӀарг тӀаотташ, ший тайпара эрттелий безам тӀоозаш, хозача, сийрдача басаршца диллад Н. Я. Бута Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa Л. И. Брежнева «Маршал Л. И. Брежнев» яха портрет. Художника Ӏалаьмате дика вӀашт Ӏехьдаьнад Л. И. Брежнев, ленински хьисапе партийни а пачхьалкхен а низза вола деятель хилар хьагойта, вийх кӀаранена хьамсара а ихов пара я волча цу сага дикаа дола сурт сибат кхолла.

Воккъонца Нохч - ГӀалгӀайчен нах а лаьтта а дезаш хьийга къа да Н. Я. Бута хьийгар белаш, лоархӀаш хестабу художнико вайнаьха мохк, цун сийдола нах Республике дукха ба револющe, тӀема, къахьегама ветеранаш, тӀем тӀа а вахаре а турпала гӀулакхаш гойтараш. Уж нах беза ба художника, дег тӀара уж безаш, кагирхой цар сий де, уж лархӀо дог урвоттаргдолаш хоаш дикен кхеллад цо цу наьха сурт - сибаташ. Цу наьха дукха портреташ да укх выставке. Царех да командарма М. К. Левандовске, граждански тӀема доакъашхой Магомаев Баудина, Д. И. Мисина, Мусоров Павла, арме инарала А. Т. Алтунина, «Эзамигача лаьтта» латаш хиннача Зебиров СаӀида сурт-сибаташ. Ший тайпара безам тӀаозаш да Чехословаки мукъайоаккхаш дакъа лаьцача, вайна массаена дика йовзаш йолча разведчица К. Н. Абалова, Словацке къаман восстане доакъашхочун подполковника Н. Я. Састлакова, тӀема ветераний Ш. Х. Садуллаева, кхычар портреташ. Портретни тара хилар хьекха ца Ӏеш, художника дика вӀашт Ӏехьдоал уж турпала гӀулакхий, дукха дайна, дукха лайна нах болга хойташ цу наьха сурт-сибаташ кхолла. Уж тайпа элементаш юкъейоалаеш дийхкад Н. Я. Бута Советски Союза Турпалий Р. С. Аушева, В. И. Ермолаева, Ш. Абрамова, П. М. Крутова портреташ. Цагахь санна цу портреташа цу наьха денал доашхе, майрал дика гойте, кхыча тайпара наьха оамалаш а цо Социалистически Къахьегама Турпалий сурт - сибаташ кхоллаш гойтараш. Цу серех укхаза да Хаджиев Шамсудина, Н. Г. Табаковой, Эсмухамбетов Наурдe, Н. Н. Ведерникова портреташ. Къахьегама нах ба уж, хьинаре, хьаьнала къахьегаш Даьхен рузкъа дебадераш. Из деррига дика гучадовлаш автора портретий фонаца, басарий колоритаца, уж нах Ӏоховшабарна, дӀаоттабарна, гойташ йолча цхьацайолча элементашца. Уж тайпа хьаьнала къахьегамхой ба КПСС XXVI съезда делегата, Нохч - ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета депутата, Ленински комсомола республикански преме лауреата Умалатова Сажай, Ведениски районерча Орджоникидзе цӀерагӀча колхоза тхьамка леладеча бригада бригадира Идрисова Дакалай. Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета депутата, цу районерча «Прогресс» яхача совхоза трактористка Мусахаджиева Малкай портретийнара вайна гуш бараш. Ший сурт дулачун йоккха артистиям. тӀах аьнна артиста дитта дегӀ, юкъе тӀехи йоацаш санна хьоваш дола кулг — из деррига дика хьагойташ да Эсамбаев Махьмуда портрет.

Художника чӀоагӀа лоархӀ хьаьнала къахьегаш, безаме вахаш тӀахьежа къоанал. Из беррига ший безам тӀаьзийташ диллад цо «Ольгеттера йоккха саг», «Ольгеттера къаьна чарахь Евкуров Таштле Юсеаль» яха портреташ.

Дукха безабеш хиаб Николай Яковлевича Нохч - ГӀалгӀайчен къахьегамхой, цун беркате лаьтта Цу лаьттах доала беркат хьахьоккхаш ца хозача басаршца дийхна натюрморташ. республика хоза Ӏалам гойташ дола экспозицера дукха доаца кхыдола сурташ.

АБАДИЕВ Бек.

ЦИГА ДИКА САЛОӀ

Чопаш беш доагӀача Эсберда дукха гаьна йоацаш урагӀьяхай хозача гӀишлой бӀарчча комплекс. Назранера воагӀача наькъ тӀа Орджоникидзевская яхача станица ӀотӀехваьлча бӀаргаго йиш я терко тӀаозаш дола цӀа. Из я «Турист» яха кафе. ХӀаьта цун юхе ягӀа тӀох дай Ӏаьдалах яь гӀалаш, дахчан цӀалгаш. Цун юхе дукха машинаш сувп, наькъа болхарашта хов цоай цига дика салаӀа, хьогал йоае, хӀама даа торо хургйолга, цоай цӀагӀа санна паргӀата хургйолга.

Кафе чуваьлча сийрда, паргӀата я, пенаш хоздеш я панно, тӀехьарча хьисапех яь мебель, столови прибораш хьежаш я хьаьшашка. Цхьабараш салеӀа баьнна дӀабаха кийчлуш ба, хӀаьта, вожаш хӀаьтта чубаьхкаб. Царна сихо тӀайода официантка Мусаева Елена, цо довзийт кафера дaараш, уж кӀезига дац. Бакъда, керттера дар да, уж чам болаш а говза а кийчдаь хилар. Массехк минута яьлча заказ даь даар истола тӀа хьоттаду.

Наггахьа саг дӀаводаш кафе коллектива дег тӀара баркал ца оалаш. «Турист» лхачо» Темрюкски база экскурсовода Н. Карчуковас туристий группа цӀерагӀа дӀаязъдаьд Ӏалаьмате дӀайха дешаш. Хьехархой группо язду: «Дика салаӀаро, дика тӀаацаро дега гӀоаал лу. — Маьрша доагӀалда шо, — яхача дешашца тӀайийцар тхо официантка Т. Дзахоевас. Цун сийдарна, дукхахача хини тха дег чу яхаргья из».

Шоай баркалаш дӀаяздаьд ишта МагӀалбикерча товаронеда Дзаурова, шофера Евлоева, Къулбаседа - Хӏирий республикерча спорта тренераша Колоева, Андиева, кхычар.

— Со цӀаккха ресторане хиннавацар, сона хетар цу чу чам болаш даар даа йиш йоацаш санна, цу чу паргӀата миштa хургва аьнна. Бакъда, укхаза хиннача тӀехьагӀа са уйла хувцаеннай. Баркал оал аз шун коллективана айса укхаза хоза ха дӀаяхьарах, — яхаш язду Белова.

Кафе буфета витрина тӀа латт массе тайпа сомш, баьцалдараш. Производства заведующи волча шеф-повара Аваев Сулейманa дувц:

— Баьцалдараш доацаш тхо цӀаккха а хиннадац, хӀана аьлча, оахаш кхеду оаха уж. Укхаза, тхоашта юхе цӀи гектар лаьтта деннад тхона. Из тха гӀон боахам ба.

«Туристе» даа йиш я чам бола шашлык а, из хьаду гӀала хьисапе даьча цӀалга чу, хӀаьта воӀх шин гӀала чу тӀайийбу хьаьший. Цул совгӀа, укхаза я йиш доха бар, тайп - тайпара хий.

Шеко йоацаш ала йиш я: кафе хиннача дукхача хана дицлургдоц ше цига дика чам бола даараш.

С. ВОРОНИН.

СУРТА ТӀА: 1). Шашлык деш йола гӀала. 2). Кийчъеш латт чам бола лангман.

Г. КИРИЛЕНКО сурташ.

САЛОӀАЧА ДЕНОШКА

30 октябрь

С. М. Кирова цӀерагӀа культурай салаӀарeн парк. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 14.00. «Даьхех, деналчен сий долчен гӀулакхех» яха радиоконцерт. 18.00. Кинолектори «Комсомола къахьегама седкъаш» яха кинофестиваль.

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 9.00. Болх беш я «МогашаӀ» яха клуб. 10.00.—10.00. Болх беш я «Кинодезараш» яха клуб. 14.00. Болх беш я «Хургволча бӀухочун» клуб «Сталинградски тӀема доакъашхошца вӀашагӀкхетар — «Память» яха документальни фильм хьокхар. 17.00. Болх беш я «Къахьегамхой хьашташ парте теркама юкъмоттиге латт» яха радиолектори. 19.00. Болх беш я «ВӀашагӀкхетар» яха дискоклуб.

Химиккий культура Дворец. 15.00. «Светофор» яхача клуба заседани. Тема: «ЦӀе, ӀажагӀа, баьццара». 16.00. «Халкъий доттагӀалца ба вай низ» яха беседа. 18.00. Хьа, цех, хьа доккхаль яха кагирхошта хетаьл сайре.

Н. К. Крупская цӀерагӀа культура Дворец. 12.00. «Хьа тешаме кхоане я тхо, комсомол» яха беседа. «Комсомольцаш сатем боаца дегаш» яха тематически сайре.

31 октябрь

С. М. Кирова цӀерагӀа культурая салаӀарен парк. Автомобильни транспорта болхлой Ден хетадаь массови салаӀар. 0.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Шера ба хьамсара мохк» яха радиоконцерт. 15.00. «Тахан автомобильни транспорта ди да» яха радиобеседа. 18.00. «Комсомола къахьегама седкъий» яха кинофестиваль.

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 11.00. Болх беш я «Фаьлгийн приключенеӣ дунен тӀа» яха киноклуб. Гойтаргда «Таросармака воӀ» яха мультфильм. 14.00. «Саг, Вселенная, Хьаькъал», яхача книжкай выставка юххера беседа. 13.00. Болх беш я культура халкъа университет. Халхара факультет. «Юкъерча Азе халкъа искусство» яха беседа. Гойтаргда «Узбекистана ритмаш», «Балетни школе» яха документальни фильмаш. 16.00. Болх беш я культура халкъа университета музыка факультет. «Гитара истори», «Ритм. Мелоди. Тембр» яха лекцеш. 17.00. Болх беш я «Даим цхьаца» яха радиолектори. 19.00. Болх беш я «ВӀашагӀкхетар» яха дискоклуб.

Химиккий культура Дворец. 0.00. «Клан ладья» яхача шахматни клуба заседани. 11.00. Болх беш да «Цийсархо» яха кинотеатр.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

30 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.15 — «АБВГДейка».
9.15 — «Шовна: лаьа ипаной...».
9.45 — «Дешара го».
10.30 — «Спортлото» 44-гӀа тираж.
10.40 — Никколо Паганини». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. 4-гӀа сери.
11.50 — «Комсомольская правда» газета приз хьаьккхара дукха ГТО комплекса многоборья йола СССР чемпионати хьалхален.
12.30 — Марио Дель Моналоца вӀашагӀкхетар.
13.00 — «Саг. Лаьтта. Дуне».
13.45 — «Халкъа кхоллам» Телевизионни обозрени.
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — «Комиза». Телевизионни художественни фильм. 1-ра сери.
15.50 — «Хьайбай дунен тӀа».
16.50 — Политически обозревателa Ю. А. Летунова беседа.
17.25 — Мультипликационни фильмаш.
17.45 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Спартак». 2-гӀа 2-гӀа период.
19.15 — «9-гӀа студи». Ведущи — Политически обозреватель В. С. Зорин.
20.15 — «Березка» яхача Пачхьалкхен академически хореографически ансамбла концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Илли-82».
23.05 — «Вай безама хий». Телевизионни документальни фильм.
23.35 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйранара гимнастика.
8.15 — «Уназцена хила дойт'».
8.25 — «ЗаповеднигӀар лелаь». Телевизионни документальни фильм. 1-ра 2-гӀа сери.
10.40 — «Ӏуйранара почта». яха музыкальни программа.
11.10 — «Кинокхьакхара клуб».
12.10 — «Кинохьажархочун спутник».
12.55 — «Музыкальни киоск».
13.30 — «Са Даьхен салте».
14.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Черноморец» — «Спартак». Перерыве (14.45) — «Дунен хилаьраштa юкъера обозрени».
15.45 — Молдавски телевидене студе программа «Зита тезаха бешамий мохк». Киноочерк. «Ветрила дезаль» яхача документальни фильма премьера. Художник И. Виеру, «Фольклор» яхача ансамбла выступлени.
17.40 — Пятилетка цхьайтталагӀа шу толагӀа «Къахьегама вахта — автомобилисташ ба».
18.10 — Социалистически [illegible] хьалхалаттараштa лаьрхӀа концерт. (гӀалгӀай меттала).
18.45 — Сийлахь-боккхача октябра 65 шу дизарга. «Вай биографи». Фильм 60-гӀа «Шу 1976-гӀа».
19.45 — «Вийса даьхьала хийла шун. бераш».
20.00 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Динамо» (Киев) — «Динамо» (Москва). 2-гӀа тайм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Инспектор Гуль. Телевизионни художественни фильм. 1-ра 2-гӀа сераш.

31 ОКТЯБРЬ
АВТОМОБИЛЬНИ ТРАНСПОРТА БОЛХЛОЙ ДИ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — ДӀаловх духовой оркестро. Телевизионни хьадар-концерт.
9.15 — Документальни фильм.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Советски Союза гӀулакх [illegible]».
11.00 — «Уназцена». Ӏалман-популярни программа.
11.45 — «Ӏуйранара почта» яха музыкальни программа.
12.30 — «Юртара саьхьто».
13.10 — «Музыкальни киоск».
14.00 — «Кинокхьакхара клуб».
15.00 — «Камилла». Телевизионни художественни фильм. 2-гӀа сери.
16.10 — «Халкъа аьараш».
16.30 — Тахан — автомобильни транспорта болхлой Ди. «Оаш вайча вӀашагӀкхетараш». Ведущи — политически обозреватель В. В. Бекетов.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.15 — Мультипликационни фильмаш.
[illegible]
21.00 — «Ха».
21.35 — Футболах обозрени.
22.05 — Художественни гимнастика йола Европа чемпионат. [illegible]
23.50 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

[illegible]

11.35 — Г. Боровик. «Пресс-центр». [illegible] цӀерагӀа Московски академически театра фильм-спектакль.
14.15 — Нохч-ГӀалгӀай АССР искусствий говзанчий художественни коллективий концерт.
14.35 — «Тха корреспонденташа [illegible]».
15.55 — «БӀаргагушдар — теша хаддар».
16.50 — «Юрий Ӏуйренаш». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. 4-гӀа сери.
18.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Торпедо» (Москва) — «Нефтчи». 2-гӀа тайм.
18.45 — К. Вебер «Оберон» яхача оперa тӀара увертюра. ДӀалокх Штендекапеллас. ГДР-га передача.
19.55 — «Вай биографи». Фильм 61-гӀа «Шу 1977-гӀа».
20.00 — «Вийса даьхьала хийла шун бераш».
20.15 — «Ашарашара ашарашa». Кинообозрени (ЧССР).
21.00 — «Ха».
21.35 — «Господин депутат» яхача телевизионни художественни фильма премьера (Венгри).

РАДИО

30 ОКТЯБРЬ

6.40 — «Юртара Ӏуйренаш» (нохчий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
7.45 — Передачий программа (гӀалгӀай меттала).
9.25 — «Литература Нохч-ГӀалгӀайчен» (нохчий меттала).
10.15 — Бидиев Эльмурзена назми (гӀалгӀай меттала).
10.35 — Реклама.
11.00 — «Къоналл» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
11.30 — «Сатирически тахан тӀа» (эрсий меттала).
12.30 — «Илли а да иштто». Музыкальни программа (эрсий меттала).
14.00 — «ЦӀаккха а [illegible]». Беседа (эрсий меттала).
18.10 — Автомобильни транспорта болхлоштa хетадаь концерт (гӀалгӀай меттала).

УКВ

18.00 — «Цхьан мирах». Радиоспектакль. Автор М. Мукаев.
19.00 — ДоттагӀлен концерт.
20.00 — ДӀалокх Р. Пасаева.
20.30 — «Барт болча дезалех» яха передача.

31 ОКТЯБРЬ
АВТОМОБИЛЬНИ ТРАНСПОРТА БОЛХЛОЙ ДИ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
7.35 — Передачий программа (нохчий меттала).
8.05 — «Шовна хоӀ [illegible]» (эрсий меттала).
[illegible] — Автомобильни транспорта болхлоштa хетаьл музыкальни программа (эрсий меттала).
15.15 — Музыка (нохчий меттала).
16.00 — «Къона тӀехье» (нохчий меттала).
16.30 — «[illegible]» (эрсий меттала).
18.00 — «ЦӀе сийлахь» (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Нохчий меттагӀа [illegible]». Концерт (нохчий меттала).

УКВ

19.00 — «Дохдан дой» Р. Гамзатова [illegible] музыкальни композици.
19.30 — «[illegible]», концерт.
[illegible]
19.45 — «ЧӀоагӀа доше». С. Аушева дувцар.
20.00 — «[illegible]», концерт.

Тахан республикан цӀахьа Грозный марзаш а фолаш, [illegible] сохьте 0 — 1 метр [illegible] температура [illegible] Т — 1,5. Грозный 10 — 12 градус [illegible].

[illegible]

МЕТЕОСТАНЦИ.

ГРОЗНЕРЧА ЭКРАНАШ ТӀА

«ВЛАДИВОСТОК. 1918 ШУ»

Къоначa революционерашта-дальневосточникашта хетаь я из историко-революционни хроника. Цо дувц Ӏалаьмате хилача хьал: ГаьларгӀа Малибоалене Советски Ӏаьдал доаккхаш а дӀачӀоагӀдеш а вай мехка хиннача цхьан [illegible] лаьца.

Из гӀулакх фунагӀа даь а, тӀом ца хулийташ чаьааденна тӀера Владивостока халкъа депутатий Совет.

Фильма автораш — сценарист Доржиев Паван, режиссёр Гаврилов Эдуард — боьвзийта лаьара бега [illegible] тӀерт истора ший тайпара [illegible] бехкаш.

[illegible] наьха Йолча, большевика Хабаровске чакхьаьккхача съезде Ленинцен Либкнехтан цӀерагӀа наьна почетни президиуме хержа, цу хана 24 шу мара ха яланна хиннача Совдепа хьалхарча председателa Суханова сурт-сибат. ЙоккхагӀча большевика, дипломата, революце бӀухочун Суханов Константина роль доаьсса из Пачхьалкхен ЗӀе Малая академически театра актёр Бочкарёв Василий.

Кхыдола сурт-сибаташ кхоллаш ба актёраш Ростоцкий Андрей, Мартынов Андрей, Марков Леонид, кхыбараш.

Фильма ю композитора Басанер Вениамина музыка.

«ПРЕДИСЛОВИЕ К БИТВЕ»

«Друзья и враги! Доп [illegible]» — [illegible]

[illegible] Даймехка тӀом лаьттача шерашка.

Кхийнача вена «кхьана» сихагӀа вохаре, цо дӀаьвьна вай лаьтта мукъадаккха Ӏалаьмате чӀоагӀа зӀар цца бола гера — самолеташ, танкаш, хӀаьта да — болат. Дукха болат. ХоздеӀ ди сигагӀа тӀаккхачадо чӀоагӀа зӀар ца, Ӏалаьмате чӀоагӀа дола броневой болат.

ТӀом волабенача 37-ча дийнахьа юшь тайпа болат дe йолабар Магнитогорски металлургически комбинат.

Сийлахь-боккхача Даймехка тӀом лаьтта хана турпала денал гойташ къахьегаш хиннача наьха лаьрхӀа да из фильм.

Укхаза ба — [illegible] директор Рубанов, [illegible] Самарин, [illegible] Ярыгин, сталевар Мохов. Цен тӀа бахьа лаьттачаьр [illegible]

Фильма ловзаш ба артисташ — Эйбоженко Александр, Андреев Борис, Ашканиа Ромуалде, Кочетаров Николай, Гусев Юрий, кхыбараш.

«КХОАЧАРЛЕ»

Наха дезачаргда [illegible] фильм да московски киностудие [illegible] «Кхоачарле» яхар. хӀана аьлча, из фильм дийнаккар, [illegible] ловзаш бараш цӀи [illegible] Режиссёр-постановщик — РСФСР-а заслуженни артист, Ленински комсомола преме лауреат Михалков Никита Сергеевич, СССР халкъа артистка, РСФСР-а а СССР-а Пачхьалкхен премий лауреат Мордюкова Нонна.

[illegible]

ДӀАХЬОШ ДА 1983 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗПУЛГА

Газет яздара [illegible] шера — 4 сом 8 капик, ах шера — 2 сом 4 капик.

[illegible]

ТХА АДРЕС: 364007, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-87; редактора заместителa — 2-95-07; [illegible] секретара — 9-24-00; [illegible] — 9-24-04; промышленностий транспортен — 9-24-01; [illegible] — 9-24-06; культура — 9-24-05; [illegible] — 9-24-07; корректораш — [illegible].

НАШ АДРЕС: 364007, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-87; заместителя редактора — 2-95-07; ответственного секретаря — 9-24-00; [illegible] — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — [illegible].

Газет арадуьйлу шинарен, ерен, шоаттен денош.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. [illegible]